

Regeringens proposition**1978/79: 20****om förbud mot automatspel, m. m.**

beslutad den 14 september 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

STAFFAN BURENSTAM LINDER

Propositionens huvudsakliga innehåll

Riksdagen beslutade under 1977/78 års riksmöte att hos regeringen begära förslag till lagstiftning om förbud mot spel på s.k. enarmade banditer och liknande apparater från den 1 januari 1979. I propositionen föreslås nu sådan lagstiftning.

Enligt förslaget förbjuds anordnandet av automatspel när vinsterna utgör pengar, värdebevis, spelpolletter eller liknande. Den enda form av sådant spel som i fortsättningen kan tillåtas är spel på fartyg, som sker i anslutning till internationellt avtal om begränsning av fartygsspel. Vidare föreslås förbud mot innehav av spelautomater som utbetalar sådana vinster.

Med hänsyn till den starka begränsning av automatspelet som förbudsregleringen medför föreslås spelskatten på automatspel bli slopad.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1979. Innehavsförbudet skall dock träda i kraft den 1 juli 1979.

Slutligen föreslås vissa justeringar av värdegränser i lotteriförordningen.

1 Förslag till Lag om ändring i lotteriförordningen (1939:207)

Härigenom föreskrivs i fråga om lotteriförordningen (1939:207)¹
dels att 1, 1 a, 1 b, 2, 3 och 10–12 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i förordningen skall införas en ny paragraf, 9 §, av nedan angivna
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Lotteri om penningar eller penningars värde må ej utan tillstånd av regeringen för allmänheten anordnas i andra fall eller i annan ordning än som stadgas i denna förordning. Detsamma gäller i fråga om sådant automat-, roulette- eller bingospel, som ej anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte. Kort- och tärningsspel jämsställas i denna förordning med roulettspel.

Såsom lotteri anses varje företag, däri efter lottning, gissning, vadhållning eller jämförlig av slumpen helt eller delvis beroende anordning kan av en eller flera deltagare erhållas vinst till högre värde än det, som erhålles av en var deltagare. Marknads- och tivolinöjen, såsom mekaniska spelapparater, ringkastningsanordningar och skjutbanor, vilka äro förenade med vinstmöjligheter som nu sagts, skola betraktas som lotterier oavsett företagens beskaffenhet i övrigt. Rätt till fortsatt spel är att anse som vinst.

Tillstånd som avses i första stycket får ej ges i fråga om sådant spel på mekaniska eller elektroniska apparater (automatspel) som erbjuder vinst i form av penningar, värdebevis, spelpolletter eller liknande.

Bestämmelserna i denna förordning äga ej tillämpning å svenska statens premieobligationer.

Angående dobbleri stadgas i brottsbalken.

1 a §³

Spel på mekaniska eller elektroniska apparater (automatspel) må anordnas

Automatspel som avses i 1 § tredje stycket må anordnas efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, lotterinämden under förutsättning att spelet anordnas på fartyg i internationell trafik.

¹ Förordningen omtryckt 1974: 221.

² Senaste lydelse 1977: 295.

³ Senaste lydelse 1977: 295.

Nuvarande lydelse

a) efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att spelet anordnas antingen i samband med offentlig nöjeställning inom föreningslokal, annan samlingslokal eller nöjespark eller liknande anläggning eller i samband med tivolirörelse eller sådan restaurangrörelse, för vilken gäller tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker,

att värdet av spelarens insats utgör högst en krona per spel,

att högsta vinsten ej överstiger ett värde, som motsvarar tjugu gånger insatsen,

att tillståndsbeslutet, i original eller bestyrkt avskrift, finnes anbragt på väl synlig plats i lokalen;

b) efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning

att spelet anordnas i samband med bingospel, som ej är eller kan jämföras med automatbingo,

att spelet anordnas för samma ändamål som bingospel,

att värdet av spelarens insats utgör högst en krona per spel,

att högsta vinsten ej överstiger ett värde, som motsvarar tjugu gånger insatsen,

att tillståndsbeslutet, i original eller bestyrkt avskrift, finnes anbragt på väl synlig plats i lokalen.

Tillstånd enligt första stycket a) meddelas för sådan nöjesarrangör eller rörelseidkare, som där avses,

Föreslagen lydelse

Automatspel av annan art än som avses i 1 § tredje stycket må anordnas

a) efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att spelet anordnas antingen i samband med offentlig nöjeställning inom föreningslokal, annan samlingslokal eller nöjespark eller liknande anläggning eller i samband med tivolirörelse eller sådan restaurangrörelse, för vilken gäller tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker,

att värdet av spelarens insats utgör högst en krona per spel,

att högsta vinsten ej överstiger ett värde, som motsvarar tjugu gånger insatsen,

att tillståndsbeslutet, i original eller bestyrkt avskrift, finnes anbragt på väl synlig plats i lokalen;

b) efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning

att spelet anordnas i samband med bingospel, som ej är eller kan jämföras med automatbingo,

att spelet anordnas för samma ändamål som bingospel,

att värdet av spelarens insats utgör högst en krona per spel,

att högsta vinsten ej överstiger ett värde, som motsvarar tjugu gånger insatsen,

att tillståndsbeslutet, i original eller bestyrkt avskrift, finnes anbragt på väl synlig plats i lokalen.

Tillstånd enligt första stycket meddelas för spelanordnaren. Tillstånd enligt andra stycket

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

och gäller för viss tid eller tills vidare. Tillstånd enligt första stycket b) meddelas för den som erhållit tillstånd till bingospelet och gäller för viss tid.

a) meddelas för sådan nöjesarrangör eller rörelseidkare, som där avses och tillstånd enligt andra stycket b) för den som erhållit tillstånd till bingospelet. Tillstånd gäller för viss tid.

Automatspel som normalt erbjuder vinst endast i form av ett frispel på automaten må anordnas utan tillstånd.

1 b §⁴

Roulettspel må anordnas efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att spelet anordnas antingen i samband med offentlig nöjeställning inom nöjespark eller liknande anläggning eller i samband med restaurangrörelse, för vilken gäller tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker,

att spelet bedrivs med spelmarkor,

att värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet utgör högst 50 öre,

att högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet ej överstiger ett värde, som motsvarar trettio gånger insatsen,

att tillståndsbeslutet, i original eller bestyrkt avskrift, finnes anbragt på väl synlig plats i lokalen.

Tillstånd meddelas för innehavaren av spellokalen och gäller för viss tid eller tills vidare.

Roulettspel må anordnas efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att spelet anordnas antingen i samband med offentlig nöjeställning inom nöjespark eller liknande anläggning eller i samband med restaurangrörelse, för vilken gäller tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker,

att spelet bedrivs med spelmarkor,

att värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet utgör högst en krona,

att högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet ej överstiger ett värde, som motsvarar trettio gånger insatsen,

att tillståndsbeslutet, i original eller bestyrkt avskrift, finnes anbragt på väl synlig plats i lokalen.

Tillstånd meddelas för innehavaren av spellokalen och gäller för viss tid.

2 §

Lotteri, vilket ej är spel som avses i 1 a, 1 b eller 1 c §, må anord-

⁴ Senaste lydelse 1977:295.

Lotteri, vilket ej är spel som avses i 1 a, 1 b eller 1 c §, må anord-

Nuvarande lydelse

nas efter anmälan hos polismyndigheten minst 7 dagar innan, under förutsättning

att lotteriet anordnas i samband med offentlig nöjeställning eller tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller anordnas i samband med bingospel, som ej är eller kan jämföras med automatbingo, och för samma ändamål som bingospelet,

att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen eller bingospelet avsett område,

att vinsterna uteslutande utgöres av varor eller av anvisningar, gällande såsom betalningsmedel allenast inom nämnda område,

att värdet å högsta vinst icke överstiger 10 kronor eller, där vinsterna utgöres uteslutande av varor, 15 kronor,

att vinstfördelning äger rum i omedelbar anslutning till deltagande i lotteriet,

samt att, om för deltagande i lotteriet fordras insats, denna icke överstiger 50 öre eller, där vinsterna utgöres uteslutande av varor, en krona.

Föreslagen lydelse

nas efter anmälan hos polismyndigheten minst 7 dagar innan, under förutsättning

att lotteriet anordnas i samband med offentlig nöjeställning eller tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller anordnas i samband med bingospel, som ej är eller kan jämföras med automatbingo, och för samma ändamål som bingospelet,

att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen eller bingospelet avsett område,

att vinsterna uteslutande utgöres av varor eller av anvisningar, gällande såsom betalningsmedel allenast inom nämnda område,

att värdet å högsta vinst icke överstiger 50 kronor,

att vinstfördelning äger rum i omedelbar anslutning till deltagande i lotteriet,

samt att, om för deltagande i lotteriet fordras insats, denna icke överstiger en krona.

3 §

Lotteri, vilket ej är spel som avses i 1 a, 1 b eller 1 c § och i vilket insatser, om sådana fordras, och vinster äro till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, må, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke äro för handen, anordnas

a) efter anmälan hos polismyndigheten minst 7 dagar innan, under förutsättning

Lotteri, vilket ej är spel som avses i 1 a, 1 b eller 1 c § och i vilket insatser, om sådana fordras, och vinster äro till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, må, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke äro för handen, anordnas

a) efter anmälan hos polismyndigheten minst 7 dagar innan, under förutsättning

Nuvarande lydelse

att lotteriet anordnas i samband med tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller i samband med bingospel, som ej är eller kan jämföras med automatbingo,

att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen eller bingospelet avsett område,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper,

att behållningen i lotteriet uteslutande användes för det ändamål, till vars förmån den tillställning eller det bingospel äger rum i samband varmed lotteriet är anordnat, samt

att anmälan icke avser anordnande vid samma tillställning eller bingospel av lotterier med insatser till högre sammanlagt belopp än 3 000 kronor;

b) efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare,

att lotteriet bedrivs allenast inom polismyndighetens förvaltningsområde,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 30 000 kronor;

c) efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning

Föreslagen lydelse

att lotteriet anordnas i samband med tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller i samband med bingospel, som ej är eller kan jämföras med automatbingo,

att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen eller bingospelet avsett område,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper,

att behållningen i lotteriet uteslutande användes för det ändamål, till vars förmån den tillställning eller det bingospel äger rum i samband varmed lotteriet är anordnat, samt

att anmälan icke avser anordnande vid samma tillställning eller bingospel av lotterier med insatser till högre sammanlagt belopp än 3 000 kronor;

b) efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare,

att lotteriet bedrivs allenast inom polismyndighetens förvaltningsområde,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 30 000 kronor;

c) efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning

Nuvarande lydelse

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare,

att lotteriet bedrivs allenast inom länet,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 200 000 kronor.

Vid tillämpning av de i första stycket upptagna bestämmelserna om värdegränser för tillståndsgivning skall hänsyn tagas till samtliga tillstånd, som myndigheten under kalenderåret meddelar sökanden enligt första stycket.

Föreslagen lydelse

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare,

att lotteriet bedrivs allenast inom länet,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 400 000 kronor.

Vid tillämpning av de i första stycket upptagna bestämmelserna om värdegränser för tillståndsgivning skall hänsyn tagas till samtliga tillstånd, som myndigheten under kalenderåret meddelar sökanden enligt första stycket.

9 §⁵

Spelautomat som är konstruerad för att utbetala vinst i form av penningar, värdebevis, spelpolletter eller liknande (utbetalningsautomat) får innehas endast efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, lotterinämden. Dock får utan särskilt tillstånd sådan automat innehas

1. av den som har tillstånd enligt 1 a § första stycket att anordna automatspel, om automaten omfattas av speltillståndet,

2. av automatinnehavares dödsbo under en tid av längst ett år från dödsfallet och av automatinneha-

⁵ Förutvarande 9 § upphävd genom 1964:668.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

vares konkursbo längst intill dess konkursen har avslutats,

3. av den för vilken tillstånd som medför rätt att inneha automaten har återkallats, intill dess tre månader har förflutit från det att lagakraftvunnet beslut om återkallelsen föreligger.

Införsel till riket av utbetalningsautomat är tillåten endast för den som har rätt att inneha automaten enligt första stycket första meningen eller andra meningen 1.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, lotterinämnden får föreskriva undantag från första stycket första meningen och andra stycket i fråga om

1. utbetalningsautomat som inehålls på fartyg i internationell trafik för spel på fartyget,

2. utbetalningsautomat som inehålls i och för sådan yrkesmässig verksamhet som tillverkning, reparation, transport eller liknande.

I fråga om rätten att hantlera oförtullad utbetalningsautomat gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

10 §

Den, som olovligen anordnar vadhållning i samband med kapp-
löpning eller annan tävling eller
som, på sätt i 6 § första stycket
sägs, främjar deltagande i otillåten
eller utländsk sådan vadhållning,
*straffes med fängelse i högst ett år
eller dagsböter.*

Den, som olovligen anordnar
vadhållning i samband med kapp-
löpning eller annan tävling eller
som, på sätt i 6 § första stycket
sägs, främjar deltagande i otillåten
eller utländsk sådan vadhållning,
*dömes till böter eller fängelse i
högst ett år. Till samma straff dö-
mes den som olovligen anordnar*

Nuvarande lydelse

För annat brott mot denna förordning eller med stöd av densamma meddelad föreskrift dömes till dagsböter.

Är brott som i andra stycket sägs grovt, må dömas till fängelse i högst ett år.

Föreslagen lydelse

automatspel som avses i 1 § tredje stycket eller olovligen innehar utbetalningsautomat.

För annat brott mot denna förordning eller med stöd av densamma meddelad föreskrift dömes till böter.

Om ansvar för olovlig införsel av utbetalningsautomat finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

11 §

Dömes någon till ansvar för brott som sägs i 10 §, må tillika, efter ty skäligt finnes, förklaras förverkade för lotteriet uppburna insatser samt bevis om rätt till delaktighet i lotteriet och andra lotteriet avseende handlingar, varmed olagligen tagits befattnings.

På grund av brott som sägs i 10 § må vidare utrustning och annan egendom, som använts vid automat-, roulett- eller bingospel, eller egendomens värde förklaras förverkade hos den som avses i första stycket eller hos den som yrkesmässigt tillhandahåller sådan egendom.

På grund av brott som sägs i 10 § må vidare utrustning och annan egendom, som använts vid automat-, roulett- eller bingospel, eller egendomens värde förklaras förverkade hos den som avses i första stycket eller hos den som yrkesmässigt tillhandahåller sådan egendom. *Dömes någon till ansvar enligt 10 § första stycket för innehav av utbetalningsautomat skall automaten jämte innehåll eller dess värde förklaras förverkade, om inte detta är uppenbart obilligt.*

Värdet av förverkad egendom tillfaller kronan.

12 §⁶

Talan mot polismyndighetens beslut enligt denna förordning föres hos länsstyrelsen genom besvär.

⁶ Senaste lydelse 1977:295.

Nuvarande lydelse

Talan mot länsstyrelsens beslut föres hos regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Föreslagen lydelse

Talan mot länsstyrelsens beslut föres hos lotterinämnden. Mot nämndens beslut i sådant fall får talan ej föras. Nämnden får hänskjuta ärendet till regeringen, om det är av större vikt.

Mot beslut av lotterinämnden i fråga om tillstånd enligt 1 a § första stycket eller 9 § föres talan hos regeringen.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 9 § den 1 juli 1979 och i övrigt den 1 januari 1979.

Tillstånd till automatspel som har meddelats enligt äldre bestämmelser skall upphöra att gälla, såvitt avser spel med varuvinster vid utgången av juni 1979 och i övrigt vid utgången av år 1978. Tillstånd till roulettspel som gäller tills vidare skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1979.

Lagen tillämpas även i fråga om ansökan som görs före ikraftträdandet och avser tillstånd för tid därefter.

Innehar någon vid ikraftträdandet av 9 § utbetalningsautomat och har han före utgången av juni 1979 sökt tillstånd som krävs för innehav av automaten, får han inneha automaten under tid då ansökningen prövas. Avslås ansökan får han inneha automaten till dess tre månader har förflutit från det att beslutet har vunnit laga kraft.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1972:820) om skatt på spel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1972:820) om skatt på spel¹

dels att 3 § skall upphöra att gälla,

dels att 1, 4, 6, 10–15, 17 och 19 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §²

Spelskatt erlägges enligt denna lag till staten för sådant automat-, roulett- eller bingospel som kräver tillstånd enligt lotteriförordningen (1939:207).

Spelskatt erlägges enligt denna lag till staten för sådant roulett- eller bingospel som kräver tillstånd enligt lotteriförordningen (1939:207).

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1975:145.

² Senaste lydelse 1975:145.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §³

Skattskyldig är den som har tillstånd som avses i 1 §. I fråga om *automat- eller roulettspel* med utrustning som upplåtes av någon med fast driftställe inom landet, är dock den som upplåter utrustningen skattskyldig.

Med upplåtelse enligt första stycket jämsättes i denna lag överlåtelse med äganderättsförbehåll.

Skattskyldig är den som har tillstånd som avses i 1 §. I fråga om roulettspel med utrustning som upplåtes av någon med fast driftställe inom landet, är dock den som upplåter utrustningen skattskyldig.

6 §

Skattskyldighet för *automat- eller roulettspel* inträder med den kalendermånad då spelet påbörjas och upphör vid utgången av den kalendermånad då spelet upphör.

Skattskyldighet för bingospel inträder när insats göres i spelet.

Skattskyldighet för roulettspel inträder med den kalendermånad då spelet påbörjas och upphör vid utgången av den kalendermånad då spelet upphör.

10 §⁴

Spelskatt utgår i fråga om

1. *automatspel*, för varje kalendermånad då skattskyldighet föreligger, med 100 kronor per automat om automaten är konstruerad utslutande för spel med tjugofemöresmynt, och i annat fall med 500 kronor per automat, om spelet icke bedrives i samband med restaurangrörelse, som har tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker, och med 900 kronor per automat om spelet bedrives i samband med sådan restaurangrörelse,

2. roulettspel, för varje kalendermånad då skattskyldighet före-

1. roulettspel, för varje kalendermånad då skattskyldighet före-

³ Senaste lydelse 1975:145.

⁴ Senaste lydelse 1977:311.

Nuvarande lydelse

ligger, med 5 000 kronor för tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka om spelet bedrivs i samband med restaurangrörelse, som enligt med stöd av lagen (1977:293) om handel med drycker meddelat tillstånd har rätt att servera spritdrycker, vin eller starköl till allmänheten efter kl. 1, med 3 500 kronor för annat tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka, och med 1 500 kronor i annat fall,

3. bingospel med 5 procent av värdet av erlagda spelinsatser och entréavgifter eller andra avgifter i den mån avgifterna berättigar till deltagande i spelet.

I fråga om automatspel i samband med offentlig nöjeställning inom föreningslokal, annan samlingslokal eller nöjespark eller liknande anläggning eller i samband med tivoli-rörelse utgår spel-skatt med hälften av de belopp som angivits i första stycket 1. om spelet anordnats högst 15 dagar i månaden. Som förutsättning härför gäller att den skattskyldige till riksskatteverket anmäler omfattningen av spelverksamheten senast den dag då deklaration enligt 12 § skall lämnas. Vid sådan anmälan skall fogas tillståndsbevis eller annan utredning om spelverksamhetens omfattning.

Föreslagen lydelse

ligger, med 5 000 kronor för tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka om spelet bedrivs i samband med restaurangrörelse, som enligt med stöd av lagen (1977:293) om handel med drycker meddelat tillstånd har rätt att servera spritdrycker, vin eller starköl till allmänheten efter kl 1, med 3 500 kronor för annat tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka, och med 1 500 kronor i annat fall,

2. bingospel med 5 procent av värdet av erlagda spelinsatser och entréavgifter eller andra avgifter i den mån avgifterna berättigar till deltagande i spelet.

Redovisning för spelskatt sker löpande genom deklaration för bestämda redovisningsperioder.

⁵ Senaste lydelse 1975:145.

Nuvarande lydelse

Redovisningsperiod utgör i fråga om *automat- och roulettspel* kommande kalenderkvartal och i fråga om bingospel förflutet kalenderkvartal. Bedrives verksamhet inom nöjespark, tivoli eller liknande anläggning säsongmässigt, kan riksskatteverket medge kortare redovisningsperiod än helt kalenderkvartal.

Redovisning skall lämnas för varje tillstånd för sig. Riksskatteverket kan dock medge, att gemensam redovisning får lämnas för flera tillstånd.

Föreslagen lydelse

Redovisningsperiod utgör i fråga om roulettspel kommande kalenderkvartal och i fråga om bingospel förflutet kalenderkvartal. Bedrives verksamhet inom nöjespark, tivoli eller liknande anläggning säsongmässigt, kan riksskatteverket medge kortare redovisningsperiod än helt kalenderkvartal.

12 §

Deklaration skall utan anmaning lämnas till riksskatteverket för

1. *automat- och roulettspel* senast den 15 i månaden närmast före redovisningsperiodens början och, om skattskyldighet inträder under en redovisningsperiod, senast den 15 i månaden närmast före den månad då skattskyldigheten inträder,

2. bingospel senast den 15 i månaden närmast efter redovisningsperiodens slut och, om skattskyldigheten upphör under en redovisningsperiod, senast den 15 i månaden närmast efter den månad då skattskyldigheten upphör.

Deklaration skall utan anmaning lämnas till riksskatteverket för

1. roulettspel senast den 15 i månaden närmast före redovisningsperiodens början och, om skattskyldighet inträder under en redovisningsperiod, senast den 15 i månaden närmast före den månad då skattskyldigheten inträder,

2. bingospel senast den 15 i månaden närmast efter redovisningsperiodens slut och, om skattskyldigheten upphör under en redovisningsperiod, senast den 15 i månaden närmast efter den månad då skattskyldigheten upphör.

13 §

Om skatt som erlagts för *automat- eller roulettspel* utfärdar riksskatteverket bevis.

Om skatt som erlagts för roulettspel utfärdar riksskatteverket bevis.

14 §

Skattepliktigt *automat- eller roulettspel* får ej bedrivas utan att skatten blivit erlagd.

Skattepliktigt roulettspel får ej bedrivas utan att skatten blivit erlagd.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Har skatt erlagts för *automat- eller* roulettspel och visar den skattskyldige att skattepliktigt spel ej bedrivits under den tid som skatten avser, prövar riksskatteverket, i vilken mån skatten skall återbetalas.

Ansökan om återbetalning av skatt enligt första stycket göres senast den 15 i månaden efter redovisningsperiodens utgång.

17 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar skattepliktigt *automat- eller* roulettspel utan att skatten erlagts, dömes till böter eller fängelse högst ett år. Är brottet ringa, dömes ej till straff.

På grund av brott enligt första stycket kan utrustning och annan egendom som använts vid spelet eller egendomens värde förklaras förverkade hos den som anordnat spel eller yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.

19 §

Den som bedriver *automat- eller* roulettspel med utrustning som upplåtits till honom är ansvarig för spelskatt för vilken skattskyldighet åvilar upplåtaren och som denne ej erlagt. Vid upplåtelse av spelutrustning i flera led gäller motsvarande för upplåtare som själv ej är skattskyldig.

Den som bedriver roulettspel med utrustning som upplåtits till honom är ansvarig för spelskatt för vilken skattskyldighet åvilar upplåtaren och som denne ej erlagt. Vid upplåtelse av spelutrustning i flera led gäller motsvarande för upplåtare som själv ej är skattskyldig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om spel som avser tid före ikraftträdandet.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-09-14

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ullsten, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Dahlgren, Åsling, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo, Wirtén

Föredragande: statsrådet Burenstam Linder

Proposition om förbud mot automatspel, m. m.

1 Inledning

Spel på mekaniska eller elektroniska apparater, däribland s. k. enarmade banditer, regleras f. n. av lotteriförordningen (1939: 207, omtryckt 1974: 221, ändrad senast 1977: 295).

I enlighet med riksdagens hemställan år 1975 (NU 1975/76: 6, rskr 1975/76: 33) uppdrog regeringen åt 1972 års lotteriutredning (H 1972: 03), som har i uppdrag att utreda alla former av lotteri och spel, att utreda också fråga om förbud mot automatspel. Utredningen redovisade resultatet i delbetänkandet (Ds H 1976: 3) Enarmade banditer. Efter remiss avgavs yttranden över delbetänkandet av myndigheter, organisationer och andra. Vidare inkom vissa andra yttranden.

I prop. 1977/78: 9 om spel på s. k. enarmade banditer redogjordes för vad remissinstanser och andra haft att anföra. Till propositionen fogades utredningens delbetänkande såsom bilaga till regeringsprotokollet. Beträffande huvuddragen av nuvarande ordning, utredningens närmare överväganden samt nämnda yttranden hänvisas till propositionen.

Regeringen framhöll i propositionen att det var lämpligast att i lag reglera allt automatspel i ett sammanhang. Därför borde slutlig ställning till frågor om förbud för vissa spelformer eller lotterier tas först sedan lotteriutredningen hade slutfört sitt arbete. Åtgärder som krävde ändring i lotteriförordningen borde, uttalades det vidare, anstå till dess en samlad reglering av hela lotteri- och spelkomplexet kunde företas. I avvaktan på en sådan reglering borde däremot meddelas de tillämpningsföreskrifter om

automatspelets anordnande som kunde behövas för att väsentliga avarter eller olägenheter av spelet undanröjdes eller i vart fall begränsades. I propositionen utvecklades närmare dels vilka åtgärder som regeringen då fann påkallade i avvaktan på den slutliga översynen, dels i vilken utsträckning och på vilket sätt dessa borde genomföras.

Genom propositionen föreslog regeringen riksdagen att godkänna de riktlinjer för regleringen av automatspelet som förordades i propositionen samt att antaga ett däri framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1972: 820) om skatt på spel.

På hemställan av näringsutskottet beslutade riksdagen att avslå propositionen och att hos regeringen begära förslag till lagstiftning om förbud mot spel på s. k. enarmade banditer och liknande apparater från den 1 januari 1979 (NU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 44).

2 Allmän motivering

2.1 Utgångspunkter

1972 års lotteriutredning beräknar nu att avlämna sitt slutbetänkande först vid årsskiftet 1978/79. Därför saknas f. n. underlag för en samlad bedömning och reglering av hela lotteri- och spelkomplexet. Den av riksdagen begärda förbudslagstiftningen måste mot denna bakgrund läggas fram i form av en särreglering.

Vid särregleringen krävs till en början ställningstaganden till vissa principiella frågor. Det gäller därvid bl. a. vilka former av spelapparater eller befattningsmedel som till följd av riksdagens beslut skall göras otillåtna. En särskild fråga är hur regleringen författningsmässigt skall utformas. Vidare uppkommer frågan om beskattningen av det automatspel som skall vara tillåtligt.

2.2 Bakgrund

2.2.1 Näringsutskottets betänkande

I sitt betänkande med anledning av propositionen 1977/78: 9 om spel på s. k. enarmade banditer jämte motioner uttalade näringsutskottet (NU 1977/78: 15) bl. a. följande:

”I samtliga de sju motioner som utskottet behandlar i detta sammanhang hänvisas till de risker för sociala skadeverkningar som lotteriutredningen har anfört som motiv för sitt förslag.

Utskottet instämmer i att sociala synpunkter måste bli avgörande för bedömningen. En övervägande del av remissopinionen stöder utredningens förslag eller uttalar sig för att s. k. enarmade banditer helt skall förbjudas. I de flesta motionerna framförs – som nyss sagts – den sistnämnda uppfatt-

ningen. Utskottet är av samma mening och anser alltså att spel på s. k. enarmade banditer och liknande apparater helt bör förbjudas. Förbudet bör gälla allt automatspel som ger vinst i form av penningar eller polletter.

Utskottets ställningstagande innebär att förbudet bör gälla inte bara automater där insatsen är en krona eller högre utan även automater med lägre insats. Ett förbud mot de s. k. 25-öresautomaterna torde visserligen knappast – annat än i undantagsfall – kunna motiveras med risker för sociala skadeverkningar. Det eventuella förströelsevärdet hos s. k. 25-öresautomater kan dock enligt utskottets uppfattning inte vara ett tillräckligt starkt skäl för att motivera avsteg från principen att enarmade banditer och liknande apparater bör vara förbjudna. Från kontrollsynpunkt är det angeläget med enhetliga bestämmelser.

I detta sammanhang vill utskottet understryka vikten av att förbudsbestämmelserna utformas så, att de aktivt motverkar illegalt automatspel. Som bekant förekom sådant i stor omfattning innan de nuvarande bestämmelserna i lotteriförordningen trädde i kraft den 1 april 1973. Bl. a. bör övervägas, som också lotteriutredningen har påpekat i delbetänkandet om enarmade banditer (prop. 1977/78: 9 s. 105), huruvida förbud mot spel på s. k. enarmade banditer m. m. bör kombineras med förbud mot innehav av sådana apparater.

Vad gäller frågan om lämplig tidpunkt för införande av förbudet vill utskottet anföra följande. Hotell- och restaurangutredningen väntas lägga fram ett slutbetänkande i början av år 1978. Inom kort kommer sålunda att föreligga en aktuell och ingående analys av restaurangbranschens ekonomiska förhållanden. Företrädare för branschen har inför utskottet redovisat bedömningar enligt vilka ett genomförande av de i propositionen föreslagna åtgärderna redan per den 1 januari 1978 skulle orsaka väsentliga ekonomiska problem. De har också erinrat om de varsel- och uppsägningsstider som gäller om personalstyrkan måste minskas som följd av starkt försämrad lönsamhet. Utskottet bedömer att en lämplig tidpunkt för förbudets ikraftträdande är den 1 januari 1979. Härvid har utskottet också beaktat att det kan behövas viss tid för överväganden av lagteknisk art och att dessa måhända kan underlättas om man avvaktar det till våren 1978 aviserade slutbetänkandet från 1972 års lotteriutredning jämte den remissbehandling av nämnda betänkande som får förutsättas komma till stånd.

— — —

Särskilda problem är förknippade med regleringen av spel på fartyg. Det totalförbud mot spel på enarmade banditer och liknande apparater som utskottet förordar blir tillämpligt också på fartyg som befinner sig på svenskt territorialvatten. I propositionen har skisserats ett system med internationella överenskommelser i syfte att begränsa spel på fartyg i linjetrafik mellan Sverige och närliggande länder. Utskottet anser att regeringen bör pröva möjligheterna att få till stånd sådana överenskommelser som antyds i propositionen. Förslaget till lagstiftning om förbud mot spel på s. k. en-

armade banditer och liknande apparater bör därför utformas på sådant sätt, att regeringen – om det behövs för att överenskommelser med detta syfte skall kunna ingås – kan ge dispens från förbudet såvitt gäller fartyg som befinner sig på svenskt territorialvatten.”

2.2.2 Vissa nu förekommande typer av spelautomater

I sitt delbetänkande redovisar lotteriutredningen översiktligt följande i fråga om skilda huvudformer av automatspel.

Lotteriförordningen omfattar en rik flora av olika automattyper. De två stora huvudgrupperna av spelapparater är dels automater som ger penningvinster (utbetalningsautomater), dels förströelsespel som vanligen ger vinst i form av rätt till fortsatt spel. Härtill kommer olika former av varuautomater.

Bland utbetalningsautomaterna dominerar spelautomater av typ enarmade banditer med en dragarm för att sätta i gång automatens roterande hjul med olika symbolmarkeringar varav vissa på förhand bestämda kombinationer medför vinst. Emellertid finns på den svenska marknaden även den finska s. k. Pajazzoautomaten, på vilken spelare på manuell väg skall söka få ned sitt mynt i någon av ett flertal ”fällor”, förknippade med olika vinstmöjligheter. Därjämte har man, enligt utredningen, försökt att introducera en västtysk spelautomat i Sverige. Denna har ett antal cirkelrunda skivor med symboler, vilka skivor bringas i rotation genom att ett mynt läggs i apparaten. Betecknande för dessa spelautomater är att de mottar och utbetalar pengar eller polletter enligt för apparaten fastställd plan.

Utredningen framhåller att det med visst undantag varken i lotteriförordningen eller eljest finns några bestämmelser, förutom sådana som gäller för insats och vinst, om hur spelautomater skall vara beskaffade med avseende på vinstutfall, spelhastighet etc.

Marknaden domineras av enarmade banditer försedda med myntinkast för enkronor, s. k. enkronasautomater. Dessa är nästan utan undantag konstruerade så att viss högsta vinst, s. k. jackpot, kombineras med förhöjd vinstchans (högre odds) för efterföljande spel. När den angivna vinstkombinationen utfaller innebär detta att vinstplanen revideras till spelarens förmån under de 5–8 följande dragen. Under dessa drag har spelaren stora chanser att på nytt vinna maximibeloppet 20 kronor, varvid den sammanlagda vinsten således kan överstiga 100 kronor.

Utredningen framhåller vidare att förströelsespel har dominerats av de s. k. flipperspelen, en lådliknande apparat i vilken en kula studsar mellan elektromagnetiska känselkroppar, som ger bestämda poängvinster, vilka räknas samman och markeras på ett räkneverk. På denna sektor sker en allt snabbare utveckling mot elektroniska apparater, som mestadels på TV-liknande skärmar markerar spelets skeende och resultat. Det som framför allt skiljer förströelsespelen från de enarmade banditerna och liknande automater är att de förra inte utbetalar pengar utan endast ger rätt

till vidare spel, frispel. Med stöd av en undantagsbestämmelse i lotteriförordningen utställs förströelsespelen regelmässigt utan tillstånd.

Vissa spelautomater kan, anför utredningen, sägas vara ett mellanting mellan utbetalningsautomater och förströelsespel, exempelvis s. k. vattenfall ("Penny Fall", "Guldregn"), där spelaren skall placera ett mynt bland andra mynt, som ligger synliga på automatens bottenplatta, så att en arm, som rör sig fram och åter, ges möjlighet att fösa en del av mynten över kanten till ett dike, som står i förbindelse med utbetalningsskålen. Sådana spelautomater förekommer främst på tivolin. Automaterna betalar således ut vinst i form av pengar men inte enligt en för apparaten fastställd plan.

Varuautomater som slumpvis ger chans till vederlag för insatsen, antingen genom sin konstruktion (varan erhålls bara om t. ex. en lyftkran hantearas så att den griper varan) eller helt utan åtgärd av spelarna (bara vissa förpackningar innehåller en vara), får enligt utredningen rubriceras som automatspel i lotteriförordningens mening.

2.2.3 Gällande reglering av automatspel

Genom lotteriförordningen regleras lotteri om pengar eller pengars värde. I § första stycket innebär att sådant lotteri inte får anordnas för allmänheten i andra fall eller i annan ordning än som anges i förordningen. Enligt bestämmelsen gäller detsamma i fråga om sådant automat-, roulett- eller bingospel, som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte.

I § andra stycket definieras till en början vad som är att anse som lotteri i förordningens mening. Där anges att såsom lotteri anses varje företag, däri efter lottning, gissning, vadhållning eller jämförlig av slumpen helt eller delvis beroende anordning kan av en eller flera deltagare erhållas vinst till högre värde än det som erhålls av en var deltagare. Vidare anges att marknads- och tivolinöjen, såsom mekaniska spelapparater, ringkastningsanordningar och skjutbanor, vilka är förenade med sådana vinstmöjligheter, skall betraktas som lotterier, oavsett företagets beskaffenhet i övrigt. Även om spelarens skicklighet är avgörande föreligger här alltså ett lotteri.

Förekommer i viss spelverksamhet inte vinst avseende pengar eller pengars värde faller verksamheten utanför lotteriförordningens tillämpningsområde. Så kan vara fallet med skilda former av förströelsespel. Genom ändring år 1972 gäller dock att rätt till fortsatt spel är att anse som vinst. Om ett förströelsespel kan ge vinst i form av frispel omfattas det alltså av förordningen. Skulle å andra sidan sådan rätt saknas men anordnaren utfästa sig att betala vinster i pengar eller pengars värde beroende på spelresultat föreligger ändå lotteri i lotteriförordningens mening. Spelverksamheten är därvid förbjuden om den bedrivs utan tillstånd. Lotteriförordningen reglerar, bör det tilläggas, inte spelapparater som sådana eller innehavet av dem utan anordnandet av spel med dem när detta sammantaget utgör sådant anordnande av lotteri om pengar eller pengars värde som anges i § 1.

Spelverksamhet som omfattas av 1 § lotteriförordningen får bedrivas i de fall och i den ordning som täcks av vissa andra föreskrifter i förordningen. Sådana föreskrifter finns rörande automatspel i 1 a §, rörande roulettspel i 1 b § samt rörande bingospel i 1 c §. I allmänhet gäller enligt dessa bestämmelser att tillstånd av viss myndighet måste ha meddelats till spelet.

Andra lotterier än de nu berörda kan anordnas enligt 2 § efter viss anmälan och under vissa förutsättningar. I 3 § regleras ytterligare fall när anordnande får ske efter anmälan eller i vissa fall tillstånd. Slutligen följer av 5 § att lotterier i särskilda fall kan anordnas utan sådan anmälan eller tillstånd.

Tillståndsmyndighet är polismyndighet eller länsstyrelse. Enligt 4 § får vid meddelande av tillstånd till lotteri föreskrivas de närmare villkor samt meddelas de kontroll- och ordningsföreskrifter till vilka omständigheterna kan ge anledning. Sådana villkor kan bl. a. gälla antalet spelapparater.

Dock finns möjlighet för den som vill anordna lotteri om pengar eller pengars värde i andra fall eller i annan ordning än som särskilt har angivits i förordningen att hos regeringen begära tillstånd till detta. Enligt 1 § har regeringen nämligen befogenhet att ge tillstånd för spel som faller inom lotteriförordningens tillämpningsområde.

Bedrivs spelverksamhet som omfattas av lotteriförordningen trots att behövtillstånd saknas kan straff följa enligt 10 §.

Som jag förut har berört regleras i 1 a § de fall och den ordning i vilka automatspel får bedrivas. I bestämmelsen anges i första stycket a) att spel på mekaniska eller elektroniska apparater (automatspel) får anordnas efter tillstånd av polismyndigheten under vissa förutsättningar. Dessa är att spelet anordnas antingen i samband med offentlig nöjeställning inom förningslokal, annan samlingslokal eller nöjespark eller liknande anläggning eller i samband med tivoli- eller restaurangrörelse, för vilken gäller tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl enligt lagen (1977: 293) om handel med drycker. Vidare skall värdet av spelarens insats utgöra högst en krona per spel. Högsta vinsten får inte överstiga ett värde som motsvarar tjugo gånger insatsen. Slutligen skall tillståndsbeslutet i original eller bestyrkt avskrift finnas anbragt på väl synlig plats i lokalen. Särskilda föreskrifter finns därtill i första stycket b) i fråga om automatspel som anordnas i samband med bingospel som inte är eller kan jämföras med automatbingo. Spelet skall anordnas för samma ändamål som bingo-spelet. Samma begränsningar skall gälla i fråga om insats och vinst som föreskrivs i a). Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet. Också här finns föreskrifter rörande tillståndsbeslutets placering.

I 1 a § finns vidare bestämmelser om vem tillstånd skall meddelas för. Slutligen anges att automatspel som normalt erbjuder vinst endast i form av ett frispel på automaten får anordnas utan tillstånd.

Genom 1 a § regleras spelet på en rad olika apparater som kan vara av mycket skiftande beskaffenhet, från s. k. enarmade banditer och liknande apparater till rena förströelsespel. En gränsdragning mellan skilda typer av

spelautomater görs, som har framgått, f. n. inte i lotteriförordningen. Detta hänger samman med att de olika kraven för tillstånd inte tar sikte på skillnader mellan särskilda typer av spelautomater.

Beträffande innebörden av begreppet automatspel hänvisas till specialmotiveringen.

Om beskattning av vissa spel, däribland automatspel, finns bestämmelser i lagen (1972: 820) om skatt på spel. Enligt lagen skall skatt erläggas för bl. a. sådant automatspel som kräver tillstånd enligt lotteriförordningen. Skatt utgår med 100 kronor i månaden per automat om automaten är konstruerad uteslutande för spel med tjugofemöresmynt och i annat fall med 500 kronor i månaden. Om spelet bedrivs i samband med restaurangrörelse, som har tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen om handel med drycker utgår dock skatt med 900 kronor per automat och månad. Vidare utgår skatt med hälften av eljest gällande skattebelopp i fråga om automatspel som bedrivs i samband med offentlig nöjeställning inom föreningslokal, annan samlingslokal eller nöjespark eller liknande anläggning eller i samband med tivolorörelse, om spel anordnats högst 15 dagar i månaden. Skattskyldig är den som har meddelats tillstånd till automatspel eller – i fråga om automatspel med utrustning som upplåts av någon med fast driftställe inom landet – den som upplåter utrustningen. Beskattningsmyndighet är riksskatteverket, som också kan förordna om undantag från skatteplikt för spel på spelautomat av enklare beskaffenhet med låga insatser och vinstmöjligheter.

2.2.4 Lotteriutredningens förslag

Lotteriutredningen föreslog i sitt delbetänkande begränsningar av spelet på s. k. enarmade banditer och liknande apparater. Begränsningarna tog sikte på bl. a. de högsta värdena av insatser och vinster samt de platser där spelet skulle få anordnas.

I fråga om innebörden av begreppet enarmad bandit uttalade utredningen att därmed förstods alla då förekommande spelapparater av mekanisk eller elektronisk typ med dragarm och gängse symbolmarkeringar. Utredningen uttalade vidare att spelapparater, som till konstruktion och funktion i allt väsentligt kunde jämföras med enarmade banditer, också skulle omfattas av regleringen. Detta hade enligt utredningen kommit till uttryck i lagtexten på så sätt att där också hade nämnts "liknande apparater". Med detta åsyftade utredningen sådana apparater som hade motsvarande symbolmarkeringar som den enarmade banditen och där spelförloppet med avseende på snabbhet och vinstutfall var helt likartat med den enarmade banditens men som skilde sig från enarmade banditer genom det sätt på vilket de startades, exempelvis genom att man tryckte på en knapp eller bara lade i ett mynt i stället för att dra i en "arm". Ett exempel på en sådan apparat var enligt utredningen den tyska spelapparaten, som har berörts tidigare.

Ett gränsfall utgjorde enligt utredningen den förut beskrivna finska s. k. Pajazzoautomaten. Utredningen anförde att denna automat skiljde sig från de spelapparater som utredningen hade nämnt tidigare genom att den saknade startmekanism och symbolmarkeringar och att spelaren kunde med viss färdighet påverka spelresultatet. Med hänsyn till den relativa snabbhet med vilken spelet kunde bedrivas på dessa apparater och de olika utbud av penningvinster som de erbjöd skulle de enligt vad utredningen uttalade vara att anse som "med enarmade banditer liknande apparater". Enligt utredningen borde andra eventuella gränsdragningsproblem lösas av lotterinämden i anslutning till prövningen av enskilda ärenden. Förslaget innebar att nämnden skulle utses att vara tillståndsmyndighet i fråga om såväl automatspel avseende s. k. enarmade banditer och liknande apparater som automatspel i annat fall.

Lotteriutredningen föreslog vidare att i lotteriförordningen skulle föras in en särskild föreskrift om apparatinnehav. Enligt förslaget fick s. k. enarmade banditer och liknande apparater inte innehas inom riket utan tillstånd av regeringen eller myndighet som regeringen bestämde. Undantag från detta fick av regeringen eller myndighet som regeringen bestämde medges den som yrkesmässigt upplät apparat som här avsågs. Vidare föreslogs att i lotteriförordningen skulle infogas två nya bestämmelser enligt vilka reglerna om automatspel och innehav av apparater för sådant spel skulle äga tillämpning även utom riket ombord på svenskt passagerarfartyg i linjetrafik på svensk hamn. Dessutom skulle i fråga om utländskt passagerarfartyg regeringen få medge undantag från bestämmelserna om automatspel och innehav av apparater för sådant spel.

Utredningens motivering för innehavsregleringen kan sammanfattas sålunda. Den fria handeln med och det okontrollerade innehavet av enarmade banditer medförde risk för illegalt spel. Denna risk skulle komma att öka om de av utredningen föreslagna begränsningarna i rätten till legalt spel genomfördes, särskilt som ett stort antal apparater då blev överflödiga. Det var vidare svårt att avgöra om visst spel anordnades för allmänheten eller inte. Än mer vanskligt var det att kontrollera att spel, som inte anordnades för allmänheten, ej skedde i förvärvssyfte. Att det sålunda under speciella omständigheter var lagligt att utan tillstånd spela på enarmade banditer medförde en latent fara för otillåtet spel. Bl. a. därför borde en reglering ske av innehavet i syfte att ge myndigheterna kontroll över de enarmade banditer som fanns i landet. Enligt utredningens mening borde tillstånd att inneha enarmad bandit endast lämnas till spelanordnare. Det skulle inte längre vara möjligt att inneha apparater för sådant spel som inte anordnades för allmänheten och som ej skedde i förvärvssyfte. Därmed undanröjdes en av riskerna för illegalt spel. Särskilda föreskrifter om straff och förverkande föreslogs vidare. Med hänsyn till övergångstidens längd borde enligt utredningens mening någon inlösen av apparater eller någon ekonomisk kompensation från det allmänna inte komma i fråga.

Vid remissbehandlingen av lotteriutredningens delbetänkande påtalade flera remissinstanser oklarheter i utredningens förslag när det gäller att bestämma vad som omfattas av begreppet s. k. enarmade banditer och liknande apparater. Påpekanden skedde mot bakgrund bl. a. av det straffansvar som skulle följa på olovligt innehav. För remissinstansernas påpekanden redogörs i prop. 1977/78: 9 s. 13 o.f., vartill hänvisas. Jag vill dock i detta sammanhang särskilt erinra om vissa uttalanden från lotterinämnens sida.

Lotterinämden påpekar sålunda att om utredningens förslag genomförs olika regler kommer att gälla för å ena sidan spel på enarmade banditer och liknande apparater och å andra sidan spel på apparater av annat slag. Vad utredningen anført om grunderna för att avgöra till vilken av dessa kategorier olika typer av spelautomater skall hänföras är emellertid enligt nämndens mening inte tillräckligt underbyggt och genomtänkt för att kunna tjäna som vägledning vid tillämpningen. Vad som skall förstås med uttrycket "liknande apparater" har enligt lotterinämden inte klargjorts. Utredningen säger sig åsyfta sådana spelapparater som har motsvarande symbolmarkeringar som den enarmade banditen och där spelförloppet med avseende på snabbhet och vinstutfall är helt likartat den enarmade banditens men som skiljer sig från enarmade banditer genom det sätt på vilket de startas. Som ett gränsfall nämner utredningen den finska så kallade Pajazzo-automaten. Den saknar symbolmarkeringar och startmekanism men skall likväl, fortsätter lotterinämden, enligt utredningen jämföras med enarmade banditer på grund av den relativa snabbhet varmed spel på apparaten kan bedrivas och de olika utbud av penningvinster som erbjuds. Spel med apparater av typen "Penny Falls" och "Guldregn" karaktäriserar utredningen däremot som förströelsebetonade spel vilka – i likhet med spel på andra spelautomater med långsamt spelförlopp och utan hasardmoment som kan locka till skadligt spel – inte skulle omfattas av den föreslagna regleringen. Lotterinämden framhåller emellertid att dessa spel – i den utformning nämnden känner till – går lika snabbt som spelet på Pajazzo-automaten och erbjuder i stort sett motsvarande vinstmöjligheter. Enligt nämndens uppfattning vore det följdriktigt att reglera allt automatspel efter samma bestämmelser oavsett med vilka apparater spelet bedrivs. Skall ändå en skiljelinje dras mellan olika apparattyper bör grunderna för indelningen anges tydligare än vad utredningen gjort. Härvid bör beaktas att risken för sociala skadeverkningar vid spel på viss apparat sammanhänger – utom med insats- och vinstmöjligheterna som förutsätts reglerade i lagtexten – med den snabbhet varmed spelet kan bedrivas. Spelhastigheten kan emellertid i många fall varieras med enkla medel inom vida gränser. Detta gäller särskilt elektroniska apparater av modernt utförande, uttalar lotterinämden bl. a. vidare.

De remissinstanser som yttrade sig i innehavsfrågan fann i allmänhet inte skäl till erinran annat än beträffande oklarheterna i fråga om innebörden

av begreppet s. k. enarmade banditer och liknande apparater. På flera håll sattes dock i fråga om inte också importrestriktioner borde införas.

2.3 Principerna för utformningen av den förbudsreglering som föranleds av riksdagens beslut

2.3.1 Allmänna överväganden

Utgångspunkten för det förslag regeringen har att lägga fram är riksdagens beslut rörande förbud mot spel på s. k. enarmade banditer och liknande apparater från den 1 januari 1979. Enligt näringsutskottets uttalande bör förbudet gälla allt automatspel som ger vinst i form av pengar eller polletter. Utskottet framhåller vidare att regeringen bör överväga huruvida det begärda förbudet bör kombineras med förbud mot innehav av s. k. enarmade banditer m. m.

Det begärda förbudet kan utformas efter flera huvudlinjer. Därvid måste tas ställning till dels vilka former av befattning med spelautomater som skall förbjudas, dels vilka automater som skall omfattas av förbudet.

Till följd av riksdagens beslut måste givetvis förbjudas sådan befattning med spelautomater som består i anordnandet av automatspel med vinst i form av pengar eller polletter. Därvid saknar det betydelse om vinsten utbetalas genom apparaten eller på annat sätt. Gränsdragningsfrågor rörande innebörden av begreppet enarmade banditer m. m. uppstår alltså inte i fråga om spelanordnandet.

En annan form av befattning med spelautomater är själva spelandet, dvs. spelarnas aktivitet. Enligt min mening ger omständigheterna vid handen att riksdagen inte har avsett att den nu aktuella, särskilda förbudslagstiftningen skall gälla spelandet.

I fråga om innehavet av spelautomater bör framhållas följande. Skulle det vara tillåtet för vem som helst att inneha apparater som omfattas av spelförbudet kommer med all sannolikhet risken för illegalt spel att öka kraftigt. Ett spelförbud som inte förenas med en innehavsreglering riskerar därför att motverka sitt eget syfte.

Också lotteriutredningen föreslog en sådan reglering. Förslaget stöddes i allmänhet av remissinstanserna. Till bilden hör vidare näringsutskottets uttalande om vikten av att förbudsbestämmelserna utformas så att de aktivt motverkar illegalt automatspel.

Mot denna bakgrund anser jag en innehavsreglering vara den ofrånkomliga följden av riksdagens beslut om ett spelförbud.

Lotteriutredningen föreslog i sitt delbetänkande förbud mot innehav av s. k. enarmade banditer och liknande apparater. Enligt förslaget skulle utanför detta begrepp falla vissa typer av penningutbetalande spelautomater, såsom s. k. Penny Fall. Begreppet "s. k. enarmade banditer och liknande apparater" kritiserades vid remissbehandlingen. På denna punkt hänvi-

sar jag till min tidigare redogörelse (2.2.4) och till vad regeringen uttalade i prop. 1977/78: 9 om spel på s. k. enarmade banditer.

Enligt min uppfattning skapas genom nämnda begrepp inte en tillräckligt klar gräns mellan olika spelautomater med utbetalningsmekanism. Efter- som ett förbud mot innehav måste straffsanktioneras innebär den oklara gränsdragningen rättsosäkerhet. En begränsning till s. k. enarmade banditer och liknande apparater skulle vidare öppna möjligheter till kringgåen- den just genom oklarheten om vad begreppet omfattar. Till detta kommer att spelförbudet skall gälla allt automatspel som ger vinst i form av pengar e. d. Jag föreslår mot denna bakgrund att innehavsförbudet skall omfatta alla automater med mekanism för utbetalning av vinst i form av pengar, polletter e. d. För dessa apparater används i allmänhet beteckningen utbe- talningsautomat.

Det kan teoretiskt tänkas att man utvecklar nya apparattyper som sak- nar utbetalningsmekanism men som trots detta är ägnade för att anordna spel om pengar m. m. Dessa apparater skulle därvid i och för sig kunna an- vändas för illegalt spel. Som ett exempel kan tas att apparaten lämnar spel- resultat för vilka anordnaren efter fastställd plan utbetalar vinst på annat sätt än genom automaten. Därför skulle det kunna sättas i fråga att låta in- nehavsbestämmelsen omfatta också andra spelautomater än utbetalnings- automater, om de är ägnade för illegalt spel.

En sådan bestämmelse anser jag dock inte möjlig med hänsyn till gräns- dragningsproblemen och de risker som därmed följer för rättssäkerheten. Spel eller annat lotteri som omfattas av lotteriförordningen kan i princip knytas till varje form av tilldragelse som i någon mån är beroende av slum- pen. Ett spel om pengar kan exempelvis anordnas i anslutning till spelre- sultat vilka de spelande uppnår på ett vanligt flipperspel, som i sig kanske inte kan ge vinst ens i form av ett frispel. Därför synes det mycket tvek- samt om det ens med ett utförligt utredningsmaterial som underlag skulle gå att med tillräcklig grad av klarhet precisera egenskaper som utmärker vissa spelautomater utan utbetalningsmekanism i förhållande till andra så- dana. Det är vidare omöjligt att förutse vilka nya typer av spelapparater som kan komma att utvecklas i framtiden.

Jag vill tillägga att även lotteriutredningen synes ha tänkt sig en inne- havsreglering endast i fråga om apparater som utbetalar vinst, låt vara med begränsning till s. k. enarmade banditer och liknande apparater. Invänd- ningar mot att regleringen täckte endast spelautomater med utbetalnings- mekanism förekom i allmänhet inte vid remissbehandlingen. I samman- hanget bör också understrykas att den som utan behövtillstånd anord- nar automatspel om pengar eller pengars värde gör sig skyldig till brott oavsett om det rör sig om utbetalningsautomater eller andra spelautoma- ter. Det finns alltså möjlighet att gripa in mot sådan verksamhet också när den avser spelapparater som inte omfattas av den föreslagna innehavsreg- leringen.

2.3.2 Undantag för spel på fartyg

Som jag tidigare har berört föreslog lotteriutredningen särskilda bestämmelser om automatspel på fartyg. Beträffande de närmare detaljerna i förslaget och remissinstansernas inställning hänvisar jag till vad som har intagits i prop. 1977/78: 9. I fråga om utredningens motivering för sitt förslag kan i sammanhanget erinras om följande.

Enligt utredningen torde det vara ofrånkomligt att spel även i framtiden kommer att tillhandahållas på utländska fartyg i trafik mellan Sverige och utlandet. Begränsningar i insatser och vinster borde eftersträvas. Där det var möjligt borde enligt utredningen eftersträvas att söka inskränka spelet till de former som utredningen hade förordat för det framtida spelet på tivolin och i folkparker. Dock torde det i vissa fall visa sig svårt att gå så långt. Reglerna i berörda länder kunde vara sådana att kompromisser var nödvändiga. I vart fall, uttalade utredningen, borde man försöka stoppa spelet med de s. k. tunga jackpotmaskinerna. Utredningen förordade mot denna bakgrund att den svenska regeringen sökte få till stånd överenskommelser mellan Sverige och berörda länder om spelet på fartygen. Detta talade enligt utredningens mening för att tillståndsgivningen såvitt gällde spel på fartyg anförtroddes regeringen.

I prop. 1977/78: 9 anslöt sig regeringen till mina överväganden på denna punkt. Jag uttalade därvid bl. a. att en av lotteriutredningen föreslagen utvidgning av lotteriförordningens tillämpning utom landet inte då borde genomföras utan ytterligare överväganden. Detta borde dock inte hindra att ansträngningar redan gjordes för att om möjligt reglera det spel som förekommer på internationellt vatten. Jag framhöll också att möjligheterna att få till stånd överenskommelser med andra berörda länder därvid borde prövas.

Vidare uttalade jag att om det visade sig nödvändigt att tillåta visst spel på svenskt vatten för att uppnå att spelet utanför detta bedrevs enligt i huvudsak motsvarande former som automatspel i övrigt i Sverige, tillstånd till automatspel ombord på passagerarfartyg tills vidare borde kunna ges av regeringen enligt 1 § lotteriförordningen. Tillstånd måste sökas i varje särskilt fall. Såsom villkor för tillståndet kunde få gälla att automatspelet inte anordnades under andra former utanför svenskt territorialvatten. Tillstånd torde, tillade jag, endast komma att meddelas för spel på fartyg i linjetrafik på länder med vilka överenskommelse träffas om en närmare reglering av fartygsspelet.

Som har framgått av min redogörelse för näringsutskottets betänkande förutsätts av utskottet att det begärda lagförslaget om förbud mot automatspel så utformas att regeringen – om det behövs för att överenskommelser med syfte att begränsa spelet på fartyg skall kunna ingås – kan ge dispens från förbudet såvitt gäller fartyg som befinner sig på svenskt territorialvatten. Som en följd av detta ställningstagande krävs alltså nu att i särregleringen infogas föreskrifter som rör anordnandet av spel på fartyg.

Till grund för dessa föreskrifter får läggas de principer som jag nyss har redovisat. Syftet med och förutsättningen för tillstånd till fartygsspel bör därför vara att man därigenom vinner begränsningar av sådant spel på fartyg som bedrivs utom landet.

2.4 Den närmare utformningen av förbudsregleringen

2.4.1 Inledande bedömning

De nya reglerna om automatspel kan lagtekniskt utformas på två olika sätt. Ett sätt är att regleringen anpassas till och infogas i lotteriförordningen. Detta innebär ett lagtekniskt provisorium i avvaktan på den författningsöversyn som måste bli en följd av lotteriutredningens slutbetänkande. Det andra sättet är att regleringen sker vid sidan om lotteriförordningen, dvs. genom särskild lagstiftning. Jag förordar en reglering inom ramen för lotteriförordningen, bl. a. därför att det är lämpligast att i förordningen hålla samman vad som gäller för skilda spelformer.

Lotteriförordningen är, som jag har redovisat tidigare, uppbyggd så att anordnandet utan tillstånd av lotteri om pengar eller pengars värde under vissa förutsättningar är förbjudet vid straffansvar. Förbudet täcker också anordnandet av automatspel med vinst i form av pengar eller polletter.

Förbudets reella omfattning påverkas alltså av de möjligheter lotteriförordningen öppnar för att ge tillstånd i enskilda fall. Som jag tidigare har redovisat gäller f. n. att polismyndigheten eller länsstyrelsen kan lämna tillstånd till automatspel under vissa förutsättningar. Därutöver finns den i 1 § förordningen angivna generella möjligheten för regeringen att lämna tillstånd till automatspel som omfattas av förordningen.

Mot denna bakgrund bör i fråga om spelanordnandet ändringen i lotteriförordningen utformas som en begränsning av möjligheten att lämna tillstånd till automatspel med vinst i form av pengar e. d. Jag förordar därför att 1 a § förordningen ändras så att tillstånd till anordnande av automatspel med vinst i form av pengar m. m. bara får avse visst fartygsspel. Med denna uppläggning skulle det dock formellt vara möjligt för regeringen att med stöd av 1 § lämna tillstånd till sådant automatspel också i andra fall. Med hänsyn bl. a. till att riksdagens beslut avser ett totalt spelförbud bortsett från spel på fartyg förordar jag att denna möjlighet för regeringen upphävs.

2.4.2 Anordnande av automatspel

I 1 a § första stycket a) lotteriförordningen anges f. n. att spel på mekaniska eller elektroniska apparater (automatspel) får anordnas efter tillstånd av polismyndigheten och under vissa särskilt angivna förutsättningar. Enligt samma stycke b) får automatspel anordnas efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning av bl. a. att spelet anordnas i samband med bingo-spel, som inte är eller kan jämföras med automatbingo. I lotteriförord-

ningen görs alltså nu en skillnad mellan anordnandet av automatspel i dessa båda fall.

Jag förordar den ändringen att 1 a § första stycket får omfatta anordnande av automatspel som erbjuder vinst i form av pengar, värdebevis, spelpolletter eller liknande. Denna utformning av vinstbegreppet finner jag nödvändig för att söka hindra kringgåenden av det begärda förbudet.

I 1 a § första stycket bör anges att anordnande av automatspel som erbjuder vinst i någon av de nämnda formerna får ske endast efter tillstånd och under förutsättning att spelet anordnas på fartyg i internationell trafik. Med stöd av 4 § första stycket får i tillståndet föreskrivas bl. a. att vid spelet skall iaktas de begränsningar beträffande högsta värde av insats och vinst samt beträffande vinstchans som följer av den internationella överenskommelse som är grund för tillståndet.

Enligt lotteriutredningens förslag skulle tillstånd till spelanordnande som avsåg s. k. enarmade banditer och liknande apparater meddelas av myndighet som regeringen bestämde. Utredningen förutsatte att lotterinämden skulle få i uppdrag att vara tillståndsmyndighet. Meningarna var på denna punkt delade vid remissbehandlingen. Flertalet remissinstanser tillstyrkte dock förslaget. Däremot avstyrkte lotterinämden en sådan ordning. Nämnens invändningar tog emellertid sikte bl. a. på att visst spel på s. k. enarmade banditer och liknande apparater enligt utredningens förslag skulle komma att bedrivas på skilda håll inom landet, låt vara i begränsad omfattning. Mot denna bakgrund framhöll nämnden att även vid en sådan central tillståndsgivning som utredningen förordade hänsyn måste tas till förhållandena på den plats och i den lokal där spelet skulle bedrivas. Det blev därför nödvändigt för den centrala tillståndsmyndigheten att i varje särskilt ärende inhämta yttranden från lokal myndighet. Detta innebar enligt nämndens mening dubbelarbete och gjorde förfarandet tungrovt och arbetskrävande.

Till följd av riksdagens beslut om ett spelförbud har frågan om valet av tillståndsmyndighet kommit i ett nytt läge. Tillstånd till spel med penningvinster e. d. kan endast lämnas i fråga om fartyg. Det kan förutsättas att fartygsspelet inte kommer att få någon större utbredning. Jag finner det därför lämpligt att i första hand regeringen meddelar beslut i tillståndsfrågorna. Regeringen bör dock få befogenhet att delegera beslutanderätten till lotterinämden.

Därefter återstår regleringen av automatspel av annan art än som anges i det nya första stycket i 1 a §. Hit är att räkna bl. a. vissa flipperspel med vinstchans som omfattar flera frispel samt vidare spelautomater med vinst i form av varor. Tillståndsfrågor rörande denna grupp av spelapparater prövas som jag har nämnt f. n. av polismyndigheten med stöd av första stycket a) eller, i fråga om automatspel i samband med bingospel, av länsstyrelsen enligt samma stycke b).

Lotteritredningen förordade att nuvarande regler i 1 a § första stycket a) om tillståndsprövning skulle bibehållas i fråga om det automatspel som inte omfattades av den förbudsregel utredningen föreslog. Utredningen motiverade detta med att den saknade underlag för att bedöma frågan hur sådant automatspel borde behandlas i fortsättningen. Enligt utredningen borde i avvaktan på dess ställningstagande härvidlag förutsättningarna i sak för tillstånd till sådant automatspel inte ändras. Däremot borde tillståndsgivningen beträffande allt automatspel centraliseras. Utredningen föreslog därför att tillstånd till övrigt automatspel skulle lämnas av myndighet som regeringen bestämde, dvs. enligt vad utredningen förutsatte lotterinämnden.

Eftersom lotteritredningens arbete ännu inte har avslutats saknas fortfarande det nämnda underlaget. Vidare är det svårt att bedöma hur sådant automatspel som inte omfattas av den nu aktuella förbudsregleringen kan komma att utvecklas i framtiden som en följd av förbudet. Med hänsyn bl. a. till detta bör nuvarande regler i 1 a § första stycket a) om tillståndsprövning bibehållas i sak i fråga om annat automatspel än sådant som erbjuder vinst i form av pengar, värdebevis, spelpolletter eller liknande. Att nu göra en ändring beträffande tillståndsmyndighet är inte lämpligt.

Mot denna bakgrund anser jag vidare att nuvarande föreskrifter om tillståndsprövning och tillståndsmyndighet beträffande automatspel i samband med visst bingo spel f. n. bör bibehållas för det spel som i fortsättningen kan förekomma.

I fråga om regleringen av spelanordnandet vill jag i detta sammanhang ta upp ytterligare några frågor av mer principiell betydelse, vilka har aktualiserats i samband med lotteritredningens förslag.

Som jag har nämnt tidigare (2.2.4 och 2.3.2) innebar lotteritredningens förslag att bestämmelserna om automatspel skulle äga tillämpning även utom riket ombord på svenskt passagerarfartyg i linjetrafik på svensk hamn. Vid min redogörelse för detta erinrade jag om regeringens ställningstagande på denna punkt i prop. 1977/78:9 om spel på s. k. enarmade banditer. Ställningstagandet innebar att någon utvidgning av lotteriförordningens tillämpning utom landet inte då borde genomföras utan ytterligare överväganden. Frågan huruvida sådan utvidgning bör ske aktualiseras nu på nytt till följd av att riksdagens beslut förutsätter att trots ett spelförbud visst spel på fartyg skall vara tillåtet.

I denna fråga möter ånyo de problem som föranleds av att lotteritredningens arbete inte är avslutat och som redovisades i nämnda proposition. Den berörda utvidgningen av lotteriförordningens tillämplighet utgör en långtgående åtgärd som kan få principiella och praktiska återverkningar i olika avseenden. I avsaknad av ett mer ingående utredningsunderlag är dessa konsekvenser svåra att överblicka.

På grund av det anförda vill jag inte förorda att den ifrågasatta ändringen nu genomförs.

Jag har i 2.2.4 berört lotteriutredningens förslag att regeringen skulle kunna medge undantag från föreskrifter om anordnandet av automatspel i fråga om utländskt passagerarfartyg. Enligt min bedömning bör inte heller en sådan bestämmelse nu införas utan ytterligare utredning. Mitt förslag innebär därför att anordnandet av spel på utländska fartyg inom svenskt sjöterritorium kommer att kräva tillstånd i samma omfattning som enligt gällande rätt.

2.4.3 Innehavsreglering avseende vissa spelautomater

I fråga om den närmare utformningen av innehavsregleringen föreslog, som har nämnts i avsnitt 2.2.4, lotteriutredningen att en ny paragraf, 9 §, skulle tas in i lotteriförordningen. I bestämmelsen angavs att s. k. enarmade banditer och liknande apparater inte fick innehas inom riket utan tillstånd av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Undantag från detta fick medges den som yrkesmässigt upplåter sådana apparater. Utredningen uttalade i sin motivering till förslaget att det, eftersom utställarföretagen inte själva är spelanordnare, är en förutsättning för deras verksamhet att de beviljas undantag från kravet på innehavstillstånd. Vid sådan prövning bör enligt utredningen beaktas att utställarföretaget kan behöva spelapparater i lager för utbyte av förslitna eller trasiga apparater samt för uthyrning och försäljning till spelanordnare. Undantagen bör emellertid i praktiken avse endast sådana spelapparater, som finns i företagets besittning i försäljnings-, reparations- och lagerlokaler eller under transport till och från företaget. Formellt torde det dock knappast vara möjligt att knyta undantaget till något visst antal apparater. Därmed finns, uttalade utredningen, viss risk för missbruk. För att begränsa risken för missbruk bör enligt utredningens mening meddelat undantag från tillståndstvånget återkallas, om spel anordnas utan tillstånd på apparat som ägs av utställarföretaget eller annat missbruk av undantaget kan påvisas.

För utredningens bedömning av frågan när tillstånd till innehav bör meddelas har jag redogjort i 2.2.4. Jag erinrar om utredningens uppfattning att endast spelanordnare borde få tillstånd. I sak innebar därför förslaget bl. a. att tillstånd inte skulle lämnas för privatpersoners innehav av s. k. enarmade banditer och liknande apparater.

Lotteriutredningens nu redovisade förslag mötte, som har berörts i avsnitt 2.2.4, i allmänhet ingen erinran från de remissinstanser som uttalade sig i frågan. Flera av dessa anslöt sig till förslaget. De skilda åsikter som framfördes har berörts i prop. 1977/78: 9 om spel på s. k. enarmade banditer. Jag vill dock i förevarande sammanhang något erinra om innehållet i vissa remissyttranden.

Justitiekanslern (JK) uttalar bl. a. att det är självfallet att risken för illegalt spel ökar i väsentlig omfattning om lotteriutredningens förslag fullföljs i sin restriktivitet. Åtgärder till hindrande av illegalt spel bör såvitt möjligt vidtagas. JK finner det dock onödigt byråkratiskt att kräva att spelanord-

naren skall ha tillstånd både att inneha apparat och att utnyttja denna för spel. I speltillstånd, uttalar JK, avses ju skola anges hur många apparater som tillståndet omfattar. Speltillstånd måste därför rimligen anses inkludera även rätt att inneha apparaten eller apparaterna i fråga. JK finner det för övrigt svårt att tänka sig att tillståndsmyndigheten – som skulle vara densamma för innehav och spel – väl skulle tillåta spel men vägra apparatinnehav eller vice versa. Vidare finner JK att regeln om att utställarföretag skall kunna befrias från kravet på innehavstillstånd i högsta grad synes motverka det uppgivna syftet med innehavstillstånd. Av utredningens motivering framgår, fortsätter JK, att ett betydande antal apparater härigenom skulle undandragas myndigheternas kontroll, helst som möjligheterna till import av apparater utifrån synes vara obegränsade.

Riksåklagaren (RÅ) förklarar sig inte ha någon erinran mot att tillståndstvång införs för innehav av spelautomater men finner att det också bör övervägas lagreglering av importen av sådana apparater. Även överåklagaren i Stockholm förordar importrestriktioner. Liknande synpunkter förs fram av rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, lotterinämnden och 1969 års punktskatteutredning. Flera länsstyrelser och polismyndigheter tillstyrker förslaget om en innehavsreglering eller lämnar förslaget utan erinran.

Sveriges automatägares riksförbund (SAR) vill inte motsätta sig principen om innehavstillstånd beträffande spelautomat. Enligt SAR bör dock principen kombineras med möjlighet att lämna generellt tillstånd till import- och försäljningsbolag samt utställarföretag att såväl omedelbart som medelbart inneha automater som ett led i sin rörelse. Med medelbart innehav skulle enligt SAR förstås de fall då någon för sådant företags räkning tillfälligt är i besittning av automat för transport-, reparations- eller kontrollätgård. SAR uttalar vidare att särskilt innehavstillstånd inte heller borde fordras för restauranger med speltillstånd då den eller de automater som speltillståndet avser ägs av utställarföretag.

Jag förordar att innehavsregleringen utformas i huvudsaklig överensstämmelse med lotteriutredningens förslag och att som huvudregel skall gälla att utbetalningsautomat får innehas endast efter tillstånd.

I det följande redovisar jag min bedömning av frågan när innehav bör vara tillåtet. Till valet av tillståndsgivande instans återkommer jag senare. I likhet med flera remissinstanser anser jag att innehavsregleringen gör det påkallat med restriktioner som avser införsel av utbetalningsautomater till riket.

Jag övergår efter detta till att beröra skilda typfall av innehav. Två huvudkategorier är innehav utan anknytning till en yrkesmässig befattning med utbetalningsautomater samt innehav med sådan anknytning. I det sista fallet kan det gälla tillverkning m. m. av utbetalningsautomater.

Mot lotteriutredningens förslag att endast spelenordnare och inte privatpersoner skulle meddelas tillstånd att inneha vissa spelapparater har i all-

mänhet inte riktats invändningar vid remissbehandlingen. I princip framstår en sådan restriktiv tillämpning som en närmast given följd av riksdagens beslut om ett spelförbud och av näringsutskottets uttalande om vikten av att aktivt motverka illegalt automatspel. Utrymme bör dock finnas för att när särskilda skäl föreligger ge tillstånd till innehav också om detta saknar samband med yrkesmässig verksamhet avseende utbetalningsautomater. Så kan vara fallet när det gäller musei- eller annan samlarverksamhet e. d.

Särskilda regler behövs för speciella situationer såsom då till följd av automatinnehavares fränfälle innehavet övergår på annan. Ett annat exempel är att meddelat innehavstillstånd återkallas. I fall av den art som jag nu har berört liksom vid konkurssituationer måste tillses att straffansvar inte inträder för olovligt innehav redan innan den nye innehavaren har haft möjlighet att avveckla innehavet eller att söka tillstånd för detta. Regleringen bör utformas så att i dessa fall rätt föreligger att inneha utbetalningsautomat viss tid.

Jag övergår nu till frågan vad som skall gälla beträffande skilda former av yrkesmässig befattningsmed utbetalningsautomater.

Riksdagens beslut kan enligt min mening inte tolkas så att den begärda förbudslagstiftningen skall göra det otillåtet att i framtiden tillverka och försälja utbetalningsautomater för export eller för tillåtet fartygsspel. Motsvarande gäller upplåtelse av utbetalningsautomater för sådant spel. Vidare kan det i anslutning till detta behövas utrymme för innehav som avser transport, service o. d. Innehavsregleringen bör alltså utformas under hänsynstagande till att dessa former av yrkesmässig befattningsmed utbetalningsautomater skall kunna förekomma.

Med hänsyn till vikten av att söka aktivt motverka illegalt spel kan jag dock inte förorda att någon av de berörda formerna av befattningsmed utbetalningsautomater direkt lämnas utanför tillämpningsområdet för innehavsregleringen. Mitt förslag innebär att också innehav i samband med yrkesmässig befattningsmed spelautomater omfattas av den aktuella särregleringen. Dock skall det vara möjligt att vid behov föreskriva undantag från tillståndstvånget i fråga om vissa närmare beskrivna former av sådan befattningsmed.

Föreskrifterna kan återkallas om missbruk skulle förekomma.

För att undvika en onödig administrativ omgång förordar jag att den som har fått tillstånd till fartygsspel inte skall behöva särskilt innehavstillstånd.

Också andra frågor uppkommer i anslutning till regleringen beträffande innehav av utbetalningsautomater på fartyg. Jag erinrar till en början om att lotteriutredningen föreslog att bestämmelserna om automatspel och om innehav av apparater för sådant spel skulle äga tillämpning utom riket ombord på svenskt passagerarfartyg i linjetrafik på svensk hamn.

När det gäller anordnandet av automatspel har jag tidigare (2.4.2) avstyrkt en sådan utvidgning av lotteriförordningens tillämpning utom lan-

det. Jag förordar därför att det f. n. inte heller i fråga om innehavsregleringen sker en sådan utvidgning.

Som jag förut har berört föreslog lotteriutredningen vidare att regeringen skulle i fråga om utländskt fartyg få medge undantag från bestämmelserna om automatspel och om innehav av apparater för sådant spel. Enligt vad som har anförts under 2.4.2 bör inte en sådan bestämmelse införas såvitt gäller själva anordnandet av automatspel. Här uppkommer nu frågan huruvida en sådan bestämmelse är lämplig på innehavssidan.

Genom att anordnandet utan tillstånd av automatspel på fartyg inom svenskt sjöterritorium är förbjudet i samma utsträckning som enligt gällande rätt finns enligt min mening ett tillräckligt utrymme för att kunna gripa in mot spel på utbetalningsautomater m. m. på utländska eller svenska fartyg. Att därutöver undantagslöst kräva tillstånd för innehav av sådana automater synes mig onödigt. Jag förordar därför att undantag från kravet på innehavstillstånd skall få föreskrivas i fråga om utbetalningsautomat som innehas på fartyg för spel på fartyget. Undantagsregeln bör avse fartyg i internationell trafik.

I fråga om fartygsspel innebär det anförda sammanfattningsvis följande. Innehav av utbetalningsautomater inom landet på fartyg skall i princip kräva tillstånd. Beträffande automater som omfattas av ett speltillstånd gäller dock inte kravet. Vidare kan för innehav på fartyg i internationell trafik föreskrivas undantag från tillståndstvånget. Sker så blir det möjligt att utan straffpåföljd inneha utbetalningsautomater på fartyg som omfattas av undantaget. Dock krävs det i samma omfattning som enligt gällande rätt speltillstånd för att anordna automatspel på fartygen.

Härefter kommer jag över till frågan vilket organ som bör besluta om innehavstillstånd och om undantag från tillståndstvånget. Enligt min mening bör det i överensstämmelse med vad jag förordat beträffande spelanordnandet i första hand ankomma på regeringen att fatta dessa beslut. Regeringen bör dock ha möjlighet att överlåta på lotterinämnden att besluta. Jag förordar att bestämmelserna utformas i denna riktning.

Regleringen föranleder som jag tidigare har berört även importrestriktioner. Dessa bör enligt min mening utformas så att införsel till riket av utbetalningsautomat är tillåten endast för den som har rätt att inneha automaten till följd av innehavstillstånd eller speltillstånd. Också här bör undantag kunna föreskrivas.

2.5 Vissa särskilda frågor

2.5.1 Straff och förverkande

För närvarande gäller enligt 10 § lotteriförordningen att den som olovligen anordnar vadhållning i samband med kapplöpning eller annan tävlan eller som på visst sätt främjar deltagande i otillåten eller utländsk sådan vadhållning kan dömas till fängelse i högst ett år eller dagsböter. För annat

brott mot förordningen eller med stöd av densamma meddelad föreskrift är straffet dagsböter eller, om brottet är grovt, fängelse i högst ett år.

Lotteriutredningen föreslår att olovligt spel med s. k. enarmade banditer och liknande apparater samt olovligt innehav av sådan apparat medtas i uppräknningen av brott för vilka fängelse i högst ett år kan utdömas.

Vid brott mot lotteriförordningen kan enligt 11 § första stycket bl. a. förverkas gjorda insatser.

Lotteriutredningen föreslår att också s. k. enarmade banditer och liknande apparater som innehafts utan tillstånd skall förverkas, om inte detta är uppenbart obilligt.

Mot de nu berörda förslagen har remissinstanserna i allmänhet inte riktat invändningar. Även jag ansluter mig i princip till utredningens förslag.

2.5.2 Vissa värdegränser i lotteriförordningen

Vid roulettspel får enligt 1 b § lotteriförordningen värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet utgöra högst 50 öre. För s. k. anmälningsslotterier gäller enligt 2 § att värdet av högsta vinst inte får överstiga 10 kr. eller, där vinsterna utgörs uteslutande av varor, 15 kr. Vidare gäller att insats inte får överstiga 50 öre eller, där vinsterna utgörs uteslutande av varor, 1 kr.

Förslag har i olika sammanhang framlagts om en höjning på detta område. Med hänsyn till den penningvärdesförsämring som har skett finner jag det påkallat att i fråga om de här berörda gränserna föreslå bl. a. viss höjning. Jag förordar att högsta insats vid roulettspel skall vara 1 kr. I fråga om anmälningsslotterier enligt 2 § innebär mitt förslag att högsta insatsen generellt skall vara 1 kr. och att värdet av högsta vinst generellt skall vara 50 kr.

Vid den prövning av lotteri enligt 3 § som polismyndighet och länsstyrelse gör gäller vissa beloppsgränser. I fråga om lotteri efter tillstånd av länsstyrelsen anges i 3 § första stycket c) att insatserna inte får uppgå till högre sammanlagt belopp än 200 000 kr.

Lotterinämden har föreslagit att sistnämnda beloppsgräns höjs till 500 000 kr, bl. a. mot bakgrund av penningvärdets förändring. I samband med detta har nämnden uttalat att den har lagt fram förslaget uteslutande för att lokala och regionala föreningar med särskilt omfattande och kostnadskrävande verksamhet skall få ökade möjligheter att tillgodose sitt behov av lotteriinkomster utan att vända sig till regeringen med ansökan om lotteritillstånd. Vidare har nämnden anfört att det är av största vikt att den vidgade tillståndssram som nämnden föreslår inte utnyttjas schablonmässigt, så att en inte önskvärd ansvällning av lotteriverksamheten blir följden. Det måste därför enligt nämnden förutsättas att länsstyrelserna, om förslaget genomförs, noga prövar de tillståndssökande föreningarnas medelsbehov på samma sätt som f. n. sker när det gäller bingospel.

Jag förordar i enlighet med de synpunkter nämnden har anfört att be-

loppsgränsen för länsstyrelsens prövning enligt 3 § första stycket c) höjs. Beloppet bör dock lämpligen vara 400 000 kr. Jag finner inte skäl att nu göra ändring beträffande övriga beloppsgränser i 3 §.

Jag vill understryka att de höjningar jag förordar utgör av inflationen påkallade åtgärder. Dessa innebär därför inte något principiellt ställningstagande och föregriper inte lotteriutredningens arbete. Det står alltså utredningen fritt att överväga principerna för vad som bör gälla på detta område.

2.5.3 Beskattningen av automatspel

Tidigare (2.2.3) har jag redogjort för vissa regler om beskattningen av automatspel. Efter samråd med chefen för budgetdepartementet vill jag framhålla följande.

Statens skatteintäkter för automatspel år 1977 uppgick till ungefär 43 milj. kr. Den helt dominerande delen av dessa intäkter hänför sig till spel på s. k. enarmade banditer. Omfattningen av spelet på andra skattepliktiga automater torde f. n. vara mycket ringa. Uppskattningsvis omfattar spel på andra skattepliktiga spelautomater än utbetalningsautomater endast något hundratal apparater.

Även om omfattningen av spelet på sistnämnda apparater skulle öka efter ett genomförande av den nu föreslagna förbudslagstiftningen, synes skatteintäkterna på sådant spel bli så små, att en beskattning framstår som föga meningsfull. Här kan också uppmärksammas vad riksskatteverket uttalar i sitt remissvar över lotteriutredningens delbetänkande. Verket anför där bl. a. att skattesatserna för automatspel fastställts mot bakgrund av den behållning som enarmade banditer med en insats av en krona beräknats ge och att andra automater knappast kan bära så hög skatt.

Också fartygsspel med penningvinster e. d. synes få en så begränsad omfattning att en beskattning av detta ter sig föga meningsfull.

Till detta kommer kostnaderna för att administrera en beskattning samt de kontrollproblem som finns, bl. a. i fråga om spel på fartyg.

Visserligen kan skäl av annan art tala för ett bibehållande av skatten. De omständigheter som jag nyss har berört får dock anses väga över. Jag förordar därför att spelskatten på automatspel slopas och att bestämmelserna om denna beskattning utmönstras ur spelskattelagen. Detta bör ses enbart som en av spelförbudet betingad åtgärd. Om automatspelet framdeles kraftigt ökar i omfattning eller andra skäl talar för en beskattning i någon form av sådant spel, utgör den nu föreslagna åtgärden givetvis inget hinder mot att en beskattning på detta område återinförs.

2.5.4 Ikraftträdande m. m.

Riksdagen har i sitt beslut begärt förslag till lagstiftning om förbud mot spel på s. k. enarmade banditer och liknande apparater från den 1 januari

1979. Såvitt gäller anordnandet av automatspel med penningvinster e. d. saknas därför utrymme för regeringen att föreslå annan tidpunkt. Frågan huruvida tillräcklig tid hinner förflyta mellan utfärdandet av en förbudslagstiftning avseende spelanordnandet och dess ikraftträdande kan dock prövas av riksdagen vid ställningstagandet till regeringsförslaget.

I likhet med lotteritutredningen anser jag att innehavsförbudet bör träda i kraft senare än spelförbudet. Jag föreslår att innehavsbestämmelserna skall träda i kraft vid utgången av juni 1979.

Vissa övergångsbestämmelser behövs. De redovisas i specialmotiveringen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom handelsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lotteriförordningen (1939: 207),
2. lag om ändring i lagen (1972: 820) om skatt på spel.

Det under 2 angivna förslaget har upprättats i samråd med chefen för budgetdepartementet.

4 Specialmotivering till framlagda lagförslag

4.1 Förslaget till lag om ändring i lotteriförordningen (1939: 207)

1 §

I *första stycket* finns intaget det nu gällande allmänna förbudet mot att utan tillstånd anordna lotteri om pengar eller pengars värde. *Andra stycket* innehåller nuvarande definition av begreppet lotteri. Ändring sker inte i dessa stycken.

Tredje stycket är nytt. Här anges att tillstånd som avses i första stycket inte får ges i fråga om sådant spel på mekaniska eller elektroniska apparater (automatspel) som erbjuder vinst i form av penningar, värdebevis, spelpolletter eller liknande.

I nuläget kan tillstånd till automatspel beviljas enligt 1 a §, om vissa förutsättningar är uppfyllda. Brister det på den punkten finns möjlighet för regeringen att med stöd av 1 § första stycket ge tillstånd till spelet. I den allmänna motiveringen (2.4.1) har jag redovisat skälen för att denna möjlighet bör slopas. Ändringen innebär att tillståndsprövningen i fråga om det i 1 § tredje stycket beskrivna automatspelet uttömmande regleras i 1 a §.

Definitionen av vad som avses med automatspel har med oförändrad innebörd tagits över från nuvarande 1 a §. Begreppet automatspel saknades i den ursprungliga lydelsen av lotteriförordningen. Det infördes år 1972 vid tillkomsten av 1 a §.

Till belysning av vad som avses med automatspel bör till en början framhållas att i nuvarande 1 a § inte anges att det automatspel som kräver tillstånd enligt paragrafen skall vara att anse som lotteri om pengar eller pengars värde. Likväl måste så vara förhållandet eftersom tillstånd enligt 1 a § inte kan meddelas beträffande sådant spel som inte faller inom lotteriförordningens tillämpningsområde, såsom detta beskrivs i 1 §. Därför måste automatspel som omfattas av 1 a § kunna bereda vinst enligt 1 § i pengar eller pengars värde. Att detta har varit den naturliga utgångspunkten framgår av de föreskrivna begränsningarna i fråga om högsta värde av insats och vinst.

Det nu anförda framgår mer klart i prop 1972: 128 med förslag till förordning om skatt på spel m. m. I propositionen föreslogs bl. a. införandet av 1 a §. Vid den tidpunkten gällde i fråga om sådant lotteri vartill automatspel var att hänföra (s. k. anmälningslotteri) bl. a. att vinsterna uteslutande fick utgöras av varor eller av anvisningar gällande som betalningsmedel endast inom det för tillställningen ifråga avsedda området. Penningvinster var således förbjudna utan tillstånd enligt 1 §. Automatspel med apparater beträffande vilka utfallen vinst i form av polletter kunde användas endast till återspel ansågs (se prop. 1972: 128 s. 20) falla utanför lotteriförordningen.

I propositionen 1972: 128 föreslogs att 1 § lotteriförordningen skulle ändras så att det klart framgick att automatspel utgjorde lotteri även om vinsten endast bestod i anvisning som berättigade till fortsatt spel. Med automatspel avsågs i propositionen spel på apparat som erbjuder vinstchans. Den föreslagna formuleringen innebar att anvisning som utbetalades vid automatspel var att anse som vinst, oaktat den endast berättigade till fortsatt spel. Formuleringen angav, uttalade föredragande statsrådet, att spelautomater som gav rätt till fortsatt spel genom att polletter e. d. föll ut omfattades. Däremot omfattades inte automater som på teknisk väg gav rätt till återspel utan att polletter eller liknande anvisning hade utbetalats. I propositionen anfördes bl. a. att det var praktiskt omöjligt att kontrollera att polletter inte löstes in i pengar. På anförda skäl föreslogs att förbudet mot vinst i pengar och i pengar inlösbare polletter borde upphävas. Den formulering av 1 a § som lades fram för riksdagen i propositionen hade den avfattningen att spel med mynt eller polletter på mekaniska eller elektroniska apparater (automatspel) fick anordnas efter visst tillstånd och under angivna förutsättningar.

Vissa förändringar i förhållande till regeringsförslaget tillkom vid behandlingen i skatteutskottet. Utskottet uttalade i sitt betänkande SkU 1972: 66 bl. a. att såväl tillståndsgivningen som beskattningen enligt förslagen i propositionen var knutna till spel som bedrevs med mynt eller polletter. I uppenbart syfte att kringgå dessa regler hade på senare tid spel anordnats på apparater som inte betalade ut mynt eller polletter utan noterade resultatet i ett räkneverk. Det blev i dessa fall enligt utskottet en bevisfråga om vinsten hade utbetalts eller om den bara bestod i rätt till åter-

spel. Kunde det bevisas att utbetalning hade ägt rum förelåg vanligen olagligt spel, och apparaten kunde tas i beslag. Utskottet anförde vidare att man emellertid från polishåll bedömde bevisfrågan som svårlöst, samtidigt som man inom vissa polisdistrikt hade konstaterat att ett flertal spelautomater hade försetts med räkneverk.

Mot denna bakgrund förordade utskottet att även möjligheten till återspel betecknades som en vinst i lotteriförordningen och att alltså alla spelautomater i princip beskattades. Sådana mer oskyldiga spelapparater som s. k. flipperspel, som normalt endast erbjöd möjlighet till ett återspel, borde dock undantas. I sin av riksdagen bifallna hemställan föreslog utskottet nuvarande avfattning av 1 § i fråga om rätt till frispel samt av 1 a § såvitt gäller begreppet automatspel.

Det anförda innebär sammanfattningsvis följande. Anordnandet av automatspel om pengar eller pengars värde för allmänheten eller i förvärvssyfte är – oavsett om vinsten utbetalas genom apparaten eller eljest – f. n. vid straffansvar förbjudet enligt lotteriförordningen, om inte tillstånd enligt samma förordning föreligger till spelet. Detta gäller både i fråga om s. k. enarmade banditer och liknande apparater som beträffande andra spelautomater. Till pengars värde är att hänföra bl. a. varor och rätt till frispel, vilket alltså är att anse som vinster. Automatspel som normalt erbjuder vinst i form av endast ett frispel får dock anordnas utan tillstånd. Under begreppet frispel torde falla såväl utbetalning av pollett – berättigande till ett frispel – som en utan utbetalning registrerad rätt till frispel. Tillstånd krävs därför för automatspel som lämnar vinst med flera frispel. Till vinst av det slaget torde få räknas att vinst för ett spel kan bli mer än en pollett när varje pollett berättigar till ett fortsatt spel på en utbetalningsautomat. Sådant spel utan tillstånd är alltså f. n. kriminaliserat. Detsamma gäller om någon utbetalar vinster för resultat vunna på förströelseapparater eller andra spelautomater som i sig själva inte utbetalar någon som helst form av vinst i lotteriförordningens mening eller ger vinst endast i form av ett frispel.

I fråga om det nya tredje stycket i 1 § bör mot denna bakgrund framhållas att det liksom enligt gällande rätt saknar betydelse om vinst utbetalas genom spelautomaten eller vid sidan om, exempelvis manuellt. Detta har jag berört i den allmänna motiveringen (2.3.1).

Det automatspel för vilket möjligheten att lämna tillstånd enligt första stycket tas bort konkretiseras genom en närmare beskrivning av de vinster spelet erbjuder. Denna avgränsning har betydelse också för tillämpningen av de nya föreskrifterna i 1 a § om spelanordnande och i 9 § om innehavsförbud. I fråga om utbetalningsautomater med penningvinster täcks exempelvis såväl apparater av typ Penny Fall och Pajazzo som de dragarmsapparater som man brukar kalla enarmade banditer. För att undvika kringgåenden förs vidare till vinstbegreppet värdebevis. Uttrycket värdebevis omfattar här till en början handling, märke eller annat som är bärare av ett

penningvärde. Som exempel kan tas ett presentkort som är inlösbart i pengar. Vidare täcks vid tillämpning av 1, 1 a och 9 §§ bl. a. det fallet att ett presentkort e. d. går att lösa in mot annan prestation av ekonomiskt värde, t. ex. varor eller tjänster. En särskild form av värdebevis i den mening begreppet här används har angivits uttryckligen, nämligen spelpolletter. Det kan inträffa att vinsten i något fall utformas så att den inte direkt träffas av den nu lämnade beskrivningen. Innebär konstruktionen att ett penningvärde kan överföras i former som liknar dem jag nyss har beskrivit bör detta jämföras med de beskrivna vinsterna. Detta har markerats i lagtexten.

Också värdepapper omfattas av det berörda vinstbegreppet. Spelautomater som i vinst endast registrerar rätt till frispel täcks däremot inte av det nya tredje stycket. Detsamma gäller automater som erbjuder vinst endast i form av varor, exempelvis s. k. lyftkranar. Skälet till att bl. a. presentkort som avser varor har förts till vad tredje stycket täcker är att risken för kringgående av ett spelförbud som avser pengar och liknande synes vara mycket större om vinsten får utgöras av presentkort än om den får utgöras av varor.

Jag vill i sammanhanget tillägga att automater som endast säljer lotter utan något moment av spel inte kan anses vara sådana apparater som omfattas av det i lotteriförordningen använda begreppet automatspel.

1 a §

Första stycket innehåller de i 2.4.2 föreslagna nya reglerna om tillstånd till anordnandet av automatspel på fartyg i internationell trafik. Dessa regler gäller automatspel med penningvinster e. d. av den art som anges i 1 § tredje stycket.

Jag vill erinra om att grunden för att visst fartygsspel har tagits undan från förbud mot automatspel med penningvinster e. d. i enlighet med näringsutskottets uttalande (2.2.1) är att man kan behöva tillåta visst sådant spel inom svenskt sjöterritorium för att få till stånd en internationell överenskommelse i syfte att begränsa spel. I den allmänna motiveringen har vidare redovisats villkor som kan uppställas för tillstånd, bl. a. att spelet inte anordnas under andra former utanför svenskt territorialvatten.

Med uttrycket internationell trafik avses trafik mellan svensk och utländsk hamn samt mellan utländska hamnar.

Andra stycket reglerar automatspel av annan art än som avses i 1 § tredje stycket. Hit hör bl. a. automatspel som erbjuder vinst i form av varor eller frispel. För denna kategori bibehålls i sak nuvarande regler om tillståndsmyndighet och om förutsättningar för tillstånd. Reglerna har förts till förevarande stycke från nuvarande 1 a § första stycket.

Tredje stycket innehåller bestämmelser om för vem tillstånd meddelas samt för vilken tid. Reglerna motsvarar med vissa ändringar vad som nu gäller enligt 1 a § andra stycket. I fråga om automatspel med penningvinster e. d. anges att tillstånd meddelas för spelanordnaren. Beträffande auto-

matspel av annan art gäller nu att tillstånd av polismyndighet enligt 1 a § första stycket a) meddelas för viss tid eller tills vidare. Däremot meddelas av länsstyrelse tillstånd enligt samma stycke b) endast för viss tid. Erfarenheterna från den praktiska tillämpningen av detta visar att ordningen med tillsvidarestillstånd medför vissa problem när föreskrifter eller villkor för automatspel behöver ändras. I syfte att vinna en enklare ordning görs därför i förevarande tredje stycke den ändringen att tillstånd skall få meddelas endast för viss tid. Denna föreskrift omfattar också automatspel med penningvinster e. d.

I fjärde stycket har intagits nuvarande föreskrift i 1 a § tredje stycket om att automatspel som normalt erbjuder vinst endast i form av ett frispel på automaten får anordnas utan tillstånd.

9 §

I bestämmelsen har tagits in de föreslagna reglerna om förbud mot innehav av utbetalningsautomat. Innebörden av dessa har i huvuddrag redovisats i den allmänna motiveringen (2.3–4).

Första stycket innehåller en definition av begreppet utbetalningsautomat. Med detta avses spelautomat som är konstruerad för att utbetala vinst i form av pengar, värdebevis, spelletter eller liknande. Vinstbegreppet har berörts i anslutning till 1 § tredje stycket.

Regleringen avser alltså automater med en utbetalningsmekanism av den ena eller andra slaget. Självfallet behöver det inte vara fråga om någon tekniskt kvalificerad anordning. Avgörande är att vinsten utbetalas genom automaten. Det saknar betydelse om så sker vid varje vinststillfälle eller i annan ordning.

Att automaten skall vara konstruerad för utbetalning innebär bl. a. att förstöring, borttagande eller plombering av utbetalningsmekanismen i exempelvis en av de nu gängse dragarmsautomaterna i princip inte innebär att man undgår tillståndskravet. Naturligtvis kan det dock inträffa att automaten förändras så radikalt att det kan sägas inte längre vara fråga om en utbetalningsautomat. Gränsdragningen på denna punkt måste ankomma på rättstillämpningen.

Begreppet innehav förekommer i viss annan lagstiftning, bl. a. vapenlagen (1973:1176) och lagen (1977:292) om tillverkning av drycker m. m. Det avser faktisk besittning.

Principerna för när tillstånd bör meddelas har redovisats i 2.4.3. Tillstånd kan förenas med villkor av ordningskaraktär e. d.

I första stycket anges slutligen vissa situationer när ett särskilt innehavstillstånd inte krävs. Som har berörts i den allmänna motiveringen gäller det till en början spelautomat som omfattas av speltillstånd. Behöver spelanordnaren ha reservmaskiner fordras dock för dessa innehavstillstånd. Detta är nödvändigt från kontrollsynpunkt.

Fristen innan innehavstillstånd krävs för dödsbo och konkursbo tar sikte

på den övergång av innehavet från den avlidne respektive konkursgäldenären som sker till boet. Ett innehav som uppstår på annan grund omfattas inte av undantaget i 9 § första stycket 2.

Andra stycket anger de fall när införsel till riket av utbetalningsautomat är tillåten. Så är fallet endast för den som har rätt att inneha automaten enligt första stycket första meningen eller andra meningen 1. Undantag från detta kan föreskrivas med stöd av tredje stycket.

Tredje stycket innehåller de i den allmänna motiveringen redovisade reglerna om möjlighet för i första hand regeringen att föreskriva undantag från innehavs- och införselregleringen i 9 § första och andra styckena. Möjligheten avser till en början innehav på fartyg i internationell trafik. Därvid täcker den både svenska och utländska fartyg. *Fartyg i internationell trafik* kan alltså befrias från krav på innehavstillstånd när de befinner sig på svenskt sjöterritorium.

Vidare kan om behov uppkommer enligt tredje stycket föreskrivas undantag i fråga om utbetalningsautomat som innehas i och för sådan yrkesmässig verksamhet som tillverkning, reparation, transport eller liknande. Givetvis är hit att hänföra försäljning, nuvarande s. k. utställarverksamhet m. m.

Det bemyndigande som undantagsmöjligheten innefattar behöver inte utnyttjas i sin helhet. En begränsning kan ske efter vad som bedöms vara lämpligt.

Slutligen erinras i *fjärde stycket* om lagen (1973: 980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor m. m.

10 §

Paragrafen innehåller straffbestämmelser. De ändringar som föreslås har berörts i 2.5.1. Genom införselförbudet i 9 § andra stycket kan ansvar inträda enligt lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling. Detta redovisas i ett nytt, fjärde stycke till 10 §.

Eftersom fängelse ingår i straffskalan för den som olovligen anordnar automatspel som avses i 1 § tredje stycket eller olovligen innehar utbetalningsautomat kan enligt praxis brottsbalkens medverkansregler tillämpas analogiskt.

11 §

De regler om förverkande som nuvarande 11 § innehåller utsträcks här till att omfatta också fall av otillåtet innehav av utbetalningsautomat. Bestämmelsen har i huvudsak avfattats i överensstämmelse med lotteriutredningens förslag. Döms någon till ansvar enligt 10 § första stycket för innehav av sådan automat skall automaten jämte innehåll eller dess värde förklarar förverkade, om inte detta är uppenbart obilligt. Att innehålllet kan förverkas utgör en ändring i förhållande till utredningens förslag.

12 §

Paragrafen innehåller besvärshöjningsbestämmelser m. m. Nu gäller att talan mot polismyndighetens beslut enligt lotteriförordningen förs hos länsstyrelsen genom besvär. Talan mot länsstyrelsens beslut förs hos regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. I lotterikungörelsen (1974:222) anges att talan mot länsstyrelsens beslut enligt lotteriförordningen förs hos lotterinämden och att talan inte får föras mot nämndens beslut. Vidare följer av kungörelsen att nämnden får hänskjuta ärende av större vikt till regeringen.

De nu berörda bestämmelserna i lotterikungörelsen har förts in i 12 §. Samtidigt anges att beslut som lotterinämden meddelar i fråga om tillstånd enligt 1 a § första stycket eller 9 § kan överklagas hos regeringen.

Övergångsbestämmelserna

I överensstämmelse med vad som har angetts i den allmänna motiveringen (2.5.4) föreskrivs här att de nya bestämmelserna skall träda i kraft, såvitt avser 9 § den 1 juli 1979 och i övrigt den 1 januari 1979.

Vidare anges att tillstånd till automatspel som har meddelats enligt äldre bestämmelser skall upphöra att gälla, såvitt avser spel med varuvinster vid utgången av juni 1979 och i övrigt vid utgången av år 1978. Av detta följer att automatspel med penningvinster e. d. måste ha tillstånd enligt de nya reglerna från och med den 1 januari 1979. Under en övergångstid kan ett äldre automatspeltillstånd berättiga till spel med varuvinster. Från och med den 1 juli 1979 krävs dock tillstånd enligt de nya reglerna också för det sistnämnda spelet.

Bakgrunden till de nu redovisade föreskrifterna är följande. Med hänsyn till den av riksdagen beslutade tidpunkten för spelförbudets ikraftträdande måste meddelade tillstånd då upphöra att gälla till den del de berättigar till automatspel med penningvinster e. d. Av kontrollskäl och för att få bort gällande tillsvidare tillstånd bör meddelade speltillstånd upphöra att gälla också till den del de berättigar till automatspel av annan art. I den delen är det dock möjligt att skjuta på ikraftträdandet för att underlätta för berörda näringsidkare att skaffa speltillstånd enligt de nya reglerna.

Vidare föreskrivs av liknande skäl bl. a. att tillstånd till roulettspel som gäller tills vidare skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1979.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972: 820) om skatt på spel

Vidtagna ändringar innebär eller följer av att skattskyldigheten för automatspel slopas.

5 Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lotteriförordningen (1939: 207),
2. lag om ändring i lagen (1972: 820) om skatt på spel.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 14 september 1978	15
1 Inledning	15
2 Allmän motivering	16
2.1 Utgångspunkter	16
2.2 Bakgrund	16
2.2.1 Näringsutskottets betänkande	16
2.2.2 Vissa nu förekommande typer av spelautomater	18
2.2.3 Gällande reglering av automatspel	19
2.2.4 Lotteriutredningens förslag	21
2.3 Principerna för utformningen av den förbudsreglering som förädlats av riksdagens beslut	24
2.3.1 Allmänna överväganden	24
2.3.2 Undantag för spel på fartyg	26
2.4 Den närmare utformningen av förbudsregleringen	27
2.4.1 Inledande bedömning	27
2.4.2 Anordnande av automatspel	27
2.4.3 Innehavsreglering avseende vissa spelautomater	30
2.5 Vissa särskilda frågor	33
2.5.1 Straff och förverkande	33
2.5.2 Vissa värdegränser i lotteriförordningen	34
2.5.3 Beskattningen av automatspel	35
2.5.4 Ikraftträdande m. m.	35
3 Upprättade lagförslag	36
4 Specialmotivering till framlagda lagförslag	36
4.1 Förslaget till lag om ändring i lotteriförordningen (1939: 207) .	36
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972: 820) om skatt på spel	42
5 Hemställan	43
6 Beslut	43